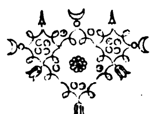

IZBOR IGROKAZAH ILIRSKOGA KAZALIŠTA.

SVEZAK IV.

ANGELO, PADOVANSKI OKRUTNIK.

Tragedia od *Viktora Huga.*

U ZAGREBU.
Troškom i tiskom k. p. ilir. nar. tiskarne Dra. Ljudevita Gaja.

1841.

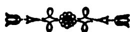

ANGELO
PADOVANSKI OKRUTNIK.

TRAGEDIA

OD

VIKTORA HUGA.

OSOBE.

ANGELO MALIPIERI, podesta.
KATARINA BRAGADINI.
TISBA.
RODOLFO.
OMODEI.
ANAFESTO GALEOFA.
REGINELA.
DAFNA.
Mlad cernac.
Dva noćna stražara.
Vratar.
Starešina } od sv. Antuna u Padovi.
Podstarešina }

(Čin biva u Padovi g. 1549 za vrème dužde Mletačkoga Franciska Donata.)

PÈRVI DAN.

Ključ.

OSOBE:

ANGELO MALIPIERI.
TISBA.
OMODEI.
RODOLFO.
ANAFESTO GALEOFA.

PÈRVI DAN.

Razsvětljen vèrt poradi noćne něke svečanosti. S desna vidi se palača takodjer razsvětljena, odkuda se romon od muzike čuje; na palači vrata, koja u vèrt vode, i galeria u dolnjem katu, po kojoj se vidi, kako se ljudi, koji su udionici, svečanosti, tamo amo šeću, i kako se živo vesele. Blizu vratah klupa od kamena. S lěve druga klupa, na kojoj se vidi čověk, gdě u sěni spava. Odtuda daleko prěko dèrvah, vidi se kao tamna sěna grada Padove, kakov u šestnaestom stolětju biaše.

PÈRVI PRIZOR.

(Tisba, bogato i svečano opravljena. Angelo Malipieri u hercežkom odělu, s redom svete štole. Omodei, spavajuć; ima na sebi dugačku vunenu haljinu cèrnkaste boje, naprěda zakopčanu, zatim cèrvene cipele, a ukraj sebe gitaru.)

TISBA.

To se, milostivi gospodine, tajiti nedade; vi ste svemogući gospodar u gradu ovom, vi ste uzvišeni podesta, u vašoj je ruci pravo života i smèrti, svaka vlast, i svaka sloboda. Mletke su vas ovamo poslale, i svaki,

koi vas pogleda, vidi na obrazu vašem i veličanstveno lice moguće one republike. Kad vi ulicom prolazite, zatvoraju se prozori, prolazeći běže i kriju se, kud koi znade, a u sobah unutri strah popada stanovnike. Ubogi ovi Padovanci kleče i puze pred vami, ne inače, nego kao da su robovi, a vi svemožni gospodar od Carigrada. Dà, tako je, tako! Bila sam ja i u Brešii, nu tamo tomu nije tako. Mletke se neusudjuju s Brešiom tako postupati, kao što postupaju s Padovom. Brešia bi se borila i branila. Brešia znade ugrizti ruku, koja ju bije, — Padova ju gladi i liže. To je sramota! Vi ste daklem ovdi gospodar svemu světu, i tako daklem mislite, da ste i meni, pa ipak hoću istinu iskreno da vam kažem, hoću, dà — — nu ne o poslovih dèržavnih, toga se nebojte, nego jedino o vaših. Čujte daklem, gospodaru! vi ste neobičan, čudnovit čověk, i srětan onaj, koi bi vas dokučiti mogao! Vi velite, da ste u mene zaljubljeni, pa ipak vas radi žene vaše ljubav mori.

ANGELO.

Mori me, krasna gospoje, i radi vas!

TISBA.

Bože moj! znam ja to već odavna, netrěba da mi to toliko putih ponavljate! Nu vi ljubomorstvu prava nikakva neimate; jer ja vaša nisam, niti sam bila ikada. Svět misli, da sam ja ljubovca vaša, nu ja to nisam, i vi to sami dobro znate, da nisam.

ANGELO.

Da prekrasne svečanosti ove!...

TISBA.

Ne, zaista nisam. Ja sam samo uboga, potištena komediantica, kojoj je dopušteno svečanosti davati věćnikom; ja gledam i nastojim, da gospodara našega razveselim, nu danas, vidi mi se, neće, da mi to za rukom podje. Vaše je lice tamnie, nego ista cèrna moja krinka. Světle se i plamte svěće i mašale moje, nu zaludu, — tamu s čela vašega raztěrati kadre nisu. Muzika, koja radi vas u kući mojoj žubori, neveseli vas ni malo, vi se neradujete... Ja vas molim nasmijte se barem!

ANGELO.

O, ta ja se smijem! — Niste li mi rekli za mladića onoga, koi je s vama u Padovu došó, da je vaš brat?

TISBA.

Jesam! Pak onda?

ANGELO.

Vi ste se odprie š njime razgovarali. A tko biaše drugi onaj u družtvu njegovom.

TISBA.

Prijatelj njegov, Anafesto Galeofa, iz Vičence.

ANGELO.

A kako je ime bratu vašemu?

TISBA.

Rodolfo, milostivi gopodaru, Rodolfo mu je ime. To sam vam već sto putih kazala. Neimate šta ugodniega, što bi mi reći mogli?

ANGELO.

Oprostite, Tisbo, ja vas više pitati neću. U ostalom znate li vi, da ste Rozamundu sinoć s neopisanom věštinom i ljubkostju predstavili, da je grad ovaj srětan, što ste njegova, da vam se sva Italia divi, i da ubogim ovim Padovancem, koje vi toliko žalite, zavidi, što ste njihova? O! kako mi je dosadna, koliko mèrzim ja množinu tu, koja vas slavi i hvali. Poginut ću još od ljubomorstva gledajući, gdě se tolike oči lèpoti vašoj dive. Ah, Tisbo!... A tko biaše čověk onaj zastèrtim licem, s kojim se vi na pragu tamo razgovaraste?

TISBA.

»*Oprostite, Tisba, ja vas više pitati neću,*« i nut opet pitanja novog! Čověk je onaj, milostivi gospodaru, Virgilio Taska.

ANGELO.

Moj stotnik?

TISBA.

Četnik vaš.

ANGELO.

Pa šta htědoste vi od njega?

TISBA.

A šta bi bilo, da se meni neće na izpověd k vama?

ANGELO.

Tisbo!

TISBA.

Ali ne, — ja sam dobra duša! Čujte daklem, opisat ću vam sve, od početka do konca! Vi znate, tko sam ja? Ja sam uboga, prosta, potlačena žena iz puka, komediantica, stvar, koju vi danas milujete, á sutra kao u šali, nemilo na komadc razmèrvite. Nu, šta ću? akoprem sam malo ne ništa, zato ipak imadem mater; a znate li vi, šta će reći, imati mater? Jeste li vi imali majku, vi? Znate li vi, šta će reći, děte biti, siroto děte, nejako, golo, nevoljno, od gladi napolak izumèrlo, samo u širokom světu? Stavite se u stališ taj, i saznat ćete i ćutit ćete, šta će reći, imati pri sebi, oko sebe, nad sobom ženu, koja ide, kad vi idete, stoji, kad vi stojite, koja se směši, kad vi plačete, — ženu — ne, još se to nezna, da je samo žena — angjela imate, koi je svagda pripravan, koi neumorno očima svojima nad vami lebdi, koi vas govoriti, smijati se, ljubiti uči, koi pèrste vaše u svojih rukuh, tělo vaše medju kolěni svojimi, dušu vašu u sèrcu svome grije, koi vam mlěko svoje daje, dok ste nejaki, hlěb svoj, kad odrastete, život svoj svagda u svako vrěme, koje mu vi kažete, *majko moja!* i koi vama veli: *děte moje!* i to nježno i sladko, da se nada tim isti angjeli na nebesih raduju! Takovu mater imadoh i ja. Biaše ona sirota udovica, koja je po ulicah u Brešii morovlaške svoje pěsme pěvala. Ja sam bivala uza nju. Ovdi smo od milosèrdnih něšto novacah dobivale; i eto, to biaše početak moj. Mati moja sědila bi navadno pod stupom od Gata-Melate. Ovdi jednom zapěva pěsmu, u kojoj, bez znanja njezinoga, redakah několiko biaše, koji veličanstvo mle-

tačkoga plemstva vrědjahu. Ljudi od inostranoga někog poklisara, koji medju slušaoci biahu, stadoše grohotom smijati se. Věćnik jedan prodje u taj čas tudă. On stade, posluša moju mater, i povika četniku svomu, koi ga pratiaše: »Na věšala s tom ženom!« U mletačkoj dèržavi takova se zapověd bèrzo ovèrši. Moja mati bi odmah uhitjena. Nereče sirota ni rěči. A šta bi joj rěči i pomogle bile? Zagèrli me, a iz očiuh joj kanù topla suza na čelo moje. Uze zatim razpetje svoje u ruku, i predade se mirno, da ju vežu. Čini mi se, da i sada gledam razpetje ono; biaše od ugladjene mědi napravljeno. Ime moje *Tisba* velikimi slovi urezano je na dolnjoj strani vèrškom od noža. Meni je onda šestnaest godinah bilo, ja sam gledala samo, kako su ljudi oni mater moju davili, meni nemoguće biaše govoriti, nisam u bitju bila ni vikati ni plakati, kao okamenjena, bez duše, stojala sam pri pozorištu tome. Ljudstvo u naokolo obuze takodjer strah, svi, koji tu biahu, zamuknuše kao mèrtvi. Věćnik vodjaše mladu děvojčicu za ruku, lěpu mladu děvojčicu, po svoj prilici kćèrku svoju. Ova ganjena udesom mojim i matere moje, baci se pred otcem na koléna, stade moliti i suze iz lěpih svojih očiuh roniti dotle, dok otac njezin materi mojoj život neoprosti. Tada, kad se mati moja izbavljenu vidi, uze razpetje i dade ga lěpomu dětešcu s ovimi rěčmi: Čuvajte, gospodično, razpetje ovo, u skrajnjoj će vam nevolji blagoslova doněti. Moja je mati umèrla, i sada je svetica na nebesih. Ja sam bogata postala, i rado bi opet děte to, angjela toga vidila, koi je mater moju izbavio. Tko zna? sada je ona možebiti udata, i tako zaista i nesrětna. Možebiti da pomoć moju sada potrěbuje. Po svih gradovih, kudgod dodjem, pozovem k sebi četnike i zapověd nike njihove, pripověd am im stvar ovu, i obećavam onomu, koi mi ženu tu iznadje, 10,000 cekinah. Eto zašto sam se na pragu sa stotnikom vašim Virgiliem Taskom razgovarala. Jeste li sada zadovoljni?

ANGELO.

Deset hiljadah cekinah! A šta ćete ženi onoj dati, ako ju gdě najdete?

TISBA.

Život moj, ako joj volja bude!

ANGELO.

A po čemu mislite, da ćete ju poznati?

TISBA.

Po razpetju matere moje.

ANGELO.

Po tom! ona ga je izgubila.

TISBA.

O nije! što se tako zadobije, lakho se negubi.

ANGELO

(*opazivši Omodea.*)

Čověk je jedan ovdi, znate li vi, da je čověk někakav ovdi? Tko je taj čověk.

TISBA

(*smijuć se grohotom.*)

Da bogme, da jest! Ja znam, da je čověk ovdi! I taj čověk spava! I taj čověk duboko, tvèrdo spava, ako mu nezamèrite! A to je moj siromaški Omodei!

ANGELO.

Omodei! A šta je, tko je taj Omodei?

TISBA.

Omodei je čověk, upravo kao i ja, Tisba, što sam žena. Omodei je velik umětnik na gitari, i njega mi je jedan dobar prijatelj iz Mletakah onomad s preporukom poslao. A i pismo to hoću da vam pokažem, nemirni, ljubomorni čověče! A pismu tomu bio je vèrhu toga još i dar jedan priklopljen.

ANGELO.

Dar?

TISBA.

Dà, i to zaista dar mletački. Kutia, sa dva stakalca, s jednim bělim i s jednim cèrnim. U bělom je jak napitak, koi takav san navuče na oči, da je čověk punih dvanaest satih više nalik mèrtvacu, nego li živomu stvorenju; u cèrnom je otrov, strahoviti onaj otrov, od kojega je Malaspina, kao što znate,

papi u lěku od Aloe nèšto progutnuti dao. Gospodin opat javlja mi, da prilikah imade, u kojih ovakove stvari od koristi biti mogu. To je, kao što vidite, udvornost od njega. Gospodin onaj piše mi takodjer, da je siromak ovaj, po kom mi pismo šalje, odveć — prost i sulud čověk. On je u kući mojoj, ima tomu već dvě nedělje danah, i mogli ste ga od toga doba svaki dan viditi, gdě s družinom mojom jěde, — zaspi, gdě ga san snadje, udara bezbrižno u gitaru svoju, dok se opet put Vičence ne krene. On sad iz Mletakah dolazi. Oh! kad pomislim — i tužna moja mati morade se tako tući od nemila do nedraga. Zaista ja ga od sebe odpraviti neću, dok mu samomu nebude volja otići. On je večeras zabavljao něko vrěme moje družtvo. Naša svečanost neveseli ga nimalo, on spava. Eto, to vam je Omodei.

ANGELO.

Možete li vi jamčiti meni za toga čověka?

TISBA.

Nije li to směha vrědno? Zaslužuje li to, da vas radi toga toliki gnjev obuzima? Bezazleni igralac gitare! ludjak, čověk, koi neprestano spava! Rěčjom, milostivi gospodine šta se, za Boga, vèrti po glavi vašoj? šta vas uznemiruje? Vi život vaš u golih pitanjih provodite, zapitkujete čas za ovoga, čas za onoga. Sve vas uznemiruje. Je li to ljubomorstvo, ili strah, koi vas muči?

ANGELO.

I jedno i drugo.

TISBA.

Ljubomorstvo, to dokučujem. — Vi mislite, da je dužnost vaša bditi nad dvima ženama. Nu strah! Vi, gospodaru, vi straha, pred kojim vàs ovaj grad dèrhće?

ANGELO.

Tim više uzroka meni, da i ja dèrhtjem! (*pristupi bliže, i govori tiho*) Čujte, Tisbo! Dà, tako je, kao što rekoste, ja sam gospodar, vladalac i despota grada ovoga, ja sam podesta, kog su Mletke nad Padovu po-

stavile, ja sam pangja od tigra, koju je republika nad jagnjetom razširila. Ja sam neograničen, ja sam svemoguć, ali nada mnom stoji strašnom tamom zastèrta — vlada Mletačka. A znate li vi, šta su Mletke te? Mletke su, ja ću, Tisbo, da vam kažem, zaglavni sud dèržave, věće desetorice! Oh! strašno to věće desetorice!

Tiho, Tisbo, tiho da govorimo! Možebiti da nas uhode njegove vrebaju. To su ti ljudi, koje od nas nitko nepoznaje, koji na protiv nas poznaju sve do jednoga! Ljudi su to, koji se nepojavljuju ni pri jednoj svečanosti, nu svuda su pri svakom stratištu, pri svakih věšalih! Ljudi, koji glave naše u rukuh svojih nose, vašu, moju kao i glavu od duždе našega! ljudi, koji ni simare ni štole, ni krune na glavi nenose, koji nikakve biljege na sebi neimaju, po kojoj bi se reći moglo: I ovaj je od desetorice one. Najviše, ako potajno něko znamenje pod haljinom imadu, a po svuda ih prate uhode, četnici, kèrvnici njihovi! To su vam ljudi, koji puku mletačkomu nepokazuju nikada drugoga lica, nego němu onu čeljust od mědi, koja neprestano zěva pod svodovi svetoga Marka, čeljust onu, koja, akoprem je něma, glasno i strašno govori; viče bo svakomu, koi mimo ide: Oddaj! Jedanput oddan, već si i ulovljen, ulovljen jedanput, već si i propao. U Mletkah biva sve u potaji, otajstveno i sigurnom čvèrstom mišicom. Osudjen, pogubljen si! A nitko niti vidi niti čuje išta. Nije moguće ni poviknuti, ni pogledati, usta su u odsudjenika zavezana, lice u kèrvnika krinkom zastèrto! A šta govorim ja o stratištih! U Mletkah neumire se na stratištih, tamo čověka samo nestane! Iznenada neima koga u obitelji više. Šta se je sbilo š njime? kuda je dopao? Krovovi od olova, studenci, prokop od Orfana — ovi samo znadu. Kadkada čuje se noćju, gdě něšto u vodu padne. Běžite odatle, neobazirite se onamo! U ostalom tanacah, svečanostih, mašalah, muzike, gondolah, teatrah, pokladah od pet měsecih, — to su vam Mletke!

— Vi Tisbo, lěpa moja igralice, vi od Mletakah ovu samo stranu poznajete; ja kao věćnik poznajem onu pèrvu. U svakoj palači, u mojoj kao i u duždinoj proteže se potajna hodnica, iz koje se sve viditi, sve sobe, svi kutovi uhoditi mogu, — u svakoj pala-

či ima po jedna tamna šetnica, kojoj ulaze i izlaze nitko od stanovnikah kuće neznade, po jedan potajni podkop, po kojem se neprestano čuje, gdě ljudi obilaze, bez da se znade, šta tamo rade. A k tomu posebna još osveta, koja se u sve měša, i naměre svoje u tami i potaji obavlja! Često se iza sna prenem, izpravim se u postelji, slušam, i čujem korake u zidinah. To je, Tisbo, sila, pod kojom ja dane moje provodim. Ja gnjetem Padovu, a Mletke gnjetu mene. Moja je dužnost, da Padovu u zaptu dèržim, da strahovit budem. Ja sam vladalac pod tim samo ugovorom, da okrutnik budem. Nezahtěvajte nikada milosti od mene, budi mà za koga. Ja vam ništa uzkratiti nemogu, a ako vam je podělim, propao sam bez milosèrdja. Kaštigovati smijem bez měre, koliko mi drago, — oprostiti nikada nikomu. Ja sam tiran od Padove, a rob od Mletakah. Mletke, věće desetorice bdiju nada mnom. Sakrite špoljara na dno najdubljega podruma, naložite mu, da vam bravu načini, i prie nego što će gotova biti, već će věće desetorice ključ od nje imati. Komornik, koi me poslužuje, uhoda je; priatelj, koi me gèrli, uhoda je; žena, koja mi veli: »ja te ljubim« — uhoda je takodjer i ona!

TISBA.

Milostivi gospodaru! . . .

ANGELO.

Vi mi nikada niste rekli, da me ljubite, — o vami negovorim. Dà, sve što u mene gleda, oko je jedno od věća desetorice, sve što me sluša, uho je od věća desetorice, sve što me se dotakne, ruka je od věća desetorice, strahovita ona ruka, koja dugo vrěmena lagano pipa, pa zatim iznenada čověka popadne! O, dà slavnoga dostojanstva uzvišenoga podeste! javi l' mi se sutra malovrědan četnik u sobi i rekne mi, da za njim podjem! četnik je samo, malovrědan četnik, i uzvišeni podesta mora za njim! A kuda? U zabitno koje město, odkud se četnik opet sám i bez mene povratja. Tisbo, biti rodom iz Mletakah, znači: o tankoj niti visiti, dà, moja je sudbina ljuta i žalostna, ja visim nad razžarenom tom pećjom, koja se Padova zove, lice mi je svedjer krinkom zastèrto,

těram zanat moj kao okrutnik, obkoljen sam strahom i ufanjem, neprestano dèrhtjem, da se peć nerazvali, treptim svaki čas, da me vlastito moje dělo — neubije, kao što otrov onoga, koi ga vari, uništiti znade! Sad me, Tisbo, nepitajte više, zašto dèrhtjem.

TISBA.

Bože! u kojem se strašnom stališu nahodite!

ANGELO.

Dà, ja sam málj, kojim puk jedan muči i bije drugoga. Takov se malj iztroši bèrzo, i razmèrvi se iznenada. Ja sam nesrětan. Jedan jedini predmet čini mi, da mi je život ugodan, i to ste — vi Tisbo! Nu vi me neljubite, to dobro i vidim i osětjam; nu nećete barem ni drugoga koga ljubiti! Govorite!

TISBA.

Neću, neću, — umirite se.

ANGELO.

Neću — to mi se iskreno nevidi.

TISBA.

Za Boga, a kako inače, da vam reknem?

ANGELO.

Nebudite moja, meni je pravo, nu nebudite ni drugoga, Tisbo! Ako ja doznadem, da drugi koi . . .

TISBA.

Mislite li, da ste lěpi, kad me tako pogledate?

ANGELO.

Tisbo, kad ćeš me ljubiti?

TISBA.

Kad vas svaki u Padovi uzljubi.

ANGELO.

Ah! . . . Nu svejedno, ostani samo u Padovi. Ja nedopuštjam, da mi iz Padove otidješ, čuješ li? Ako mi tebe nestane, nestat će mi i života moga. O Bo-

že! Evo někoga ovamo. Moglo bi u Mletkah sumnju uzbuditi, ako je nas tkogod vidio, gdě smo se tako dugo razgovarali. Ja idem sada. (*kazujuć na Omodea*) Jamčite li mi za čověka toga?

TISBA.

Kao za dětešce, koje je zaspalo.

ANGELO.

Evo vam vašega brata. Budite sami š njime.

(*otidje.*)

DRUGI PRIZOR.

Tisba, Rodolfo, u cèrno zaoděven, nosi cèrno pero za šeširom, lice mu je ozbiljno; Omodei neprestano još spava.)

TISBA.

Ah! Rodolfo je! moj Rodolfo! Hodi! Hodi ovamo k meni! Ti si jedini, koga ja ljubim! (*okrenuvši se onamo. kud je Angelo otišao*) Ne, slaboumni okrutniče! ne, nije on moj brat! Moj ljubovnik je on! K meni ovamo Rodolfo, moj hrabri viteže, plemeniti moj prognaniče, moj velikodušni čověče! Pogledaj mi u lice! Ti si lěp, ja te ljubim.

RODOLFO.

Tisbo! . . .

TISBA.

Zašto ti sèrce zaiska, u Padovu doći? Sad smo u zanjki, sad smo uhitjeni! U stališu, u koi si pao, prisiljen si sada, da se svuda za moga brata izdaješ. Ovaj podesta zaljubio se je u sirotu tvoju Tisbu! sad smo u vlasti njegovoj, sad nas lahko odpustiti neće. O da on saznade, tko si ti! U strahu sam, dèrhtjem dan i noć radi tebe. Kakova je to muka! Nu svejedno, njegova biti neću nikada. To ti meni věruješ, Rodolfo, — ne? Ali opet tebe neka uznemiruje, ti trěba da ljubomoran budeš, to ja hoću, to ja želim.

RODOLFO.

Ti si plemenita, ljubezna gospoja.

TISBA.

Ja sam ljubomorna, ja! Neopisano ljubomorna! Šta će ovaj Angelo Malipieri, ovaj Mletčanin da o ljubomorstvu govori? Čověk taj misli, da je ljubomoran, on! Koga ljubav mori, nemisli taj na ništa drugo, nemisli na sto drugih stvarih, ne na Mletke, ne na věće desetorice, na četnike, na uhode, na pokop od Orfane. Taj ništa pred očima neima, ništa nevidi, do jednoga ljubomorstva. Ja, Rodolfo, ja te ni viditi nemogu, da se s drugimi ženami razgovaraš, — čuješ li? da se razgovaraš samo. To mi već muke zadaje. Kakova prava imadu one, da se s tobom razgovaraju i zabavljaju? O! samo ne suljubovcu! To ti kažem, samo suljubovcu ne! Ja ću je ubiti. Ja te ljubim, ti si jedini čověk, koga ja ljubim. Život je moj dugo tuga zastirala, sada je pun, prepun veselja. Ti si světlost moja, sunce moje. Drugi ljudi biahu mi svagda kipovi od leda. Zašto se ja s tobom prie deset godinah neupoznadoh? Živili bi još i sada one stranke sèrca moga, koje mi mraz pobi i ubi. Kolika mi je sréća, kad časak jedan s tobom, samim govoriti mogu. Koja ludost biaše, što u Padovu dodjosmo! U kolikoj smo pritvornosti prisiljeni živiti! Ti moj brat, ljubezni Rodolfo! Smijati se moram, kad to pomislim! Vidiš, kako sam nestašna i zadovoljna, kada jedan samo čas s tobom slobodno govoriti mogu. A ljubiš li me ti?

RODOLFO.

A tko da te neljubi, Tisbo!

TISBA.

Gle, Bože moj! ja se još i gostom mojim pokazati moram. Ti si mi od někojega doba žalostan, šta ti je? ja se varam samo, je li? — ti si veseo, ti nisi žalostan?

RODOLFO.

Nisam, Tisbo!

TISBA.

Nisi li bolán?

RODOLFO.

Nisam!

TISBA.

Nisi li ljubomoran?

RODOLFO.

Nisam!

TISBA.

Ali ja hoću, da si ljubomoran, — ako nisi, znamenje je, da me ni neljubiš. Šta? niti žalostan, niti ljubomoran! Ja neprestano dèrhtjem, a tebe nemir nemuči. Ima li ovdi koga, koi bi znao, da ti brat moj nisi?

RODOLFO.

Neima nikoga, do jedinoga Anafesta.

TISBA.

Tvoga prijatelja. O! od njega nam se bojati netrěba. (*Galeofa Anafesto stupi na scenu*) Evo ga, gdě dolazi. Za někoje vrěme povèrit ću te njemu. (*smije se*) Anafesto, pazite, da sa ženom kojom neprogovori!

ANAFESTO
(*směšeć se.*)

Nebrinite se zato, lěpa gospoje!

(*Tisba otidje.*)

TRETJI PRIZOR.

Rodolfo, Anafesto Galeofa, Omodei (još jednako spavajuć.)

ANAFESTO
(*gleda za Tisbom.*)

O da krasnoga stvorenja! Ti si srětan Rodolfo, ona te ljubi.

RODOLFO.

Nisam ja srĕtan, Anafesto, ja nju neljubim.

ANAFESTO.

Šta! šta? reče?

RODOLFO
(*opazi Omodea.*)

Tko je taj čovĕk, što je tu zaspao?

ANAFESTO.

To je siromaški meštar od gitare; ta ti ga poznaješ.

RODOLFO.

A tako! ludjak onaj!

ANAFESTO.

Ti Tisbu neljubiš! Je li moguće! Šta mi to reče?

RODOLFO.

Ah! ja ti to rekoh? za Boga, zaboravi!

ANAFESTO.

Tisbu, krasnu onu ljubeznu ženu!

RODOLFO.

Ljubezna je, istina, nu ja je neljubim.

ANAFESTO.

Šta?

RODOLFO.

Nepitaj me.

ANAFESTO.

Ja, prijatelj tvoj!

TISBA
(*unidje i smĕšeć se potĕrči k Rodolfu.*)

Evo me opet, *jednu* samo rĕčcu da ti kažem: Ja te ljubim! sad odlazim opet. (*odtĕrči*)

ANAFESTO
(*glèda za njom.*)

Sirota Tisbo!

RODOLFO.

U dubljinah moje duše tinja tajna jedna, koju ja samo poznajem.

ANAFESTO.

Doći će valjada vrème, kad ćeš je prijatelju povèriti, nije li tako? Ti si danas odveć žalostan Rodolfo!

RODOLFO.

Jesam, Anafesto, — molim te zato, ostavite me za čas na samom.

(*Anafesto otidje. Rodolfo sèdne na kamenitu klupu ukraj vratah i spusti glavu na ruke. Pošto se je Anafesto udaljio, otvori Omodei oči, ustane, podje laganim korakom, i dodje tako do duboko zamišljenoga Rodolfa, tu stane za njim.*)

ČETVÈRTI PRIZOR.

Rodolfo. Omodei.

(*Omodei nasloni ruku svoju na rame Rodolfovo. Rodolfo se okrene, i ukoči svoje oči u njega.*)

OMODEI.

Vi se nezovete Rodolfo, nego Ecelino da Romana. Vi proizhodite iz stare obitelji, koja je nègda u Padovi gospodovala, nu sada od dvè sta godinah već u prognanstvu živi. Vi pod lažljivim imenom bludite od grada do grada, i kadkada usudjujete se tja u dèržavu mletačku. Prie sedam lètah, u dvadesetoj godini dobe vaše, vidiste jednom u Mletkah u cèrkvi mladu nèku i lèpu dèvicu. To biaše u cèrkvi svetoga Jurja. Vi nehtèdoste za njom; jer tko u gradu onom po ulicah za ženom kojom hodi, onaj noža sa-

mo traži; nu često ste cèrkvu onu pohodili. Děvica dolazila je takodjer onamo. U vami zaplamti oganj ljubavi za nju, a u njoj za vas. Bez da ste ime njezino znali, našli ste ipak način, pisati joj, ona takodjer, vama odgovarati. Vi ni dan danas još neznate, kako se zove, vama ona nije drugo nego Katarina. Vi ste se sastajali s njome pri ženi někojoj, imenom Cecilii. Vaša ljubav biaše topla, nu neoskvèrnjena. Děvica bila je od plemena, više o njoj neznadoste ništa. Plemenita Mletčanka može se samo za plemenitoga Mletčića ili kralja kojega udati. Vi Mletčić niste, pleme vaše prestalo je gospodovati, sada je prognano. Jedan dan děvica vaša nedodje na sastanak. Cecilia vam reče, da su ju udali. Vi nemogoste ni ime zaručnika, baš kao ni otca njezinoga doznati. Zatim odoste iz Mletakah. Od toga dana bludite po Talianskoj od jednoga kraja do drugoga, posvuda vas prati i goni ljubav vaša. Vi ste život vaš u taštom veselju, u zabavah, budalaštinah i opačinah iztrošili. Zaludu! Nastojali ste ljubiti i druge žene, mislili ste, da ih i ljubite, kao i sada igralicu ovu, Tisbu. Zaludu! Svagda je stara ljubav novu nadvladala. Prie tri měseca dodjoste u Padovu s Tisbom ovom, koja vas pred světom bratom svojim naziva. Podesta, Angelo Malipieri, zaljubi se u nju. Čujte sada, šta vam se dogodi! Jednom, biaše baš šestnaesti dan Veljače, prodje na mostu Molinu zastèrta něka žena mimo vas, uze vas za ruke i odvede u ulicu Sanpiero. U toj su ulici razvaline stare palače Magarufa, koju je děd vaš, Ecelino tretji razoriti dao; u razvalinah tih nalazi se koliba, i u toj kolibi nadjoste vi ženu onu iz Mletakah, koju vi ljubite, i koja vas od sedam jur godištah ljubi. Ona je svojoj ljubavi i svojoj česti, vama i mužu svomu, jednakim načinom věrna ostala. Ona vam neprestano jos taji ime svoje. Katarina samo, i ništa više. Prošastoga měseca pretèrže se iznenada vaša srěća. Jedanput nedojde vam u kolibu više. Pet je neděljah već prošlo, od kako je vidili niste. To odtuda dolazi, jer joj muž više ne věruje, i jer ju sada pod zatvorom dèrži. Sada je jutro, dan već svitje. Vi je tražite posvuda, nu naći je nemožete, niti ćete ju naći ikada. Hoćete li da ju večeras jošte vidite?

RODOLFO
(*ukočeno gleda u njega.*)

Tko si ti?

OMODEI.

Ah! Vi me pitanjem hoćete da mučite! Ja na pitanja neodgovaram. Želite li daklem večeras ženu onu viditi?

RODOLFO.

Želim! hoću da ju vidim. Hoću da ju vidim, ma se i nebo i zemlja provalila! Hoću da ju vidim, pak ma onaj čas poginuti moró!

OMODEI.

Vidit ćete ju.

RODOLFO.

Gdě?

OMODEI.

U njezinoj kući.

RODOLFO.

Nu kaži, tko je? kaži mi ime njezino.

OMODEI.

Kazat ću vam ga u njezinoj kući.

RODOLFO.

Ah! tebe su mi nebesa poslala!

OMODEI.

Jesu li me nebesa poslala, ja neznam. Večeras, kad měsec izadje, oko pónoći nadjite se na uglu palače Alberta od Baóna, u ulici Santo Urbino. Tamo ću biti i ja. Ja ću vas voditi. O pónoći daklem!

RODOLFO.

Hvala ti! A ne bi mi kazati hotio, tko si?

OMODEI.

Tko sam? ludjak sam.

(*otidje.*)

RODOLFO

(*sam.*)

Tko je taj čověk? Nu sve jedno! O pónoći! O pónoći! O! koliko ima jošte do pónoći! Katarino! za tu uru, koju mi obećaje, rad bi mu i život moj žèrtvovao!

(*Tisba stupi unutra.*)

PETI PRIZOR.

Rodolfo, Tisba.

TISBA.

Evo me opet, moj Rodolfo! Dobro jutro! Ja nemogoh više obastati bez tebe. Ja s tobom razstavljena živiti nemogu, slědim te po svuda; mislim samo o tebi, živim samo po tebi. Ja sam sěna těla tvoga a ti si duša mojega.

RODOLFO.

Uzmi se na um, Tisbo! Moja je kuća kuća od nesrěće. Nad nami sudbina něka, strahoviti udès něki visi, koi se nemilosèrdno s otca na sina plodi i ovèršuje. Mi ubijamo onoga, koi nas ljubi.

TISBA.

Ubij me! Evo, slobodno ubij me, samo ako me ljubiš.

RODOLFO.

Tisbo!...

TISBA.

Ubij me, i proli onda suzu jednu nad grobom mojim! Više ja nezahtěvam!

RODOLFO.

Tisbo, ti si vrèdna, da te isti angjeli ljube.

(*poljubi ju u ruku i lagano otidje.*)

TISBA

(*sama.*)

Odlazi. I kako me čudno ostavlja! Rodolfo! — Bože, šta mu se dogodi! (*pogledavši na klupu.*) Ah! Omodei se je probudio!

(*Omodei pokaže se u dubljini prizora.*)

ŠESTI PRIZOR.

Tisba, Omodei.

OMODEI.

Rodolfo se zove Ecelino, — skitalac je princip, — ludjak je duh, — čovèk, koi spava, mačka je, koja vreba. Zaklopljeno òko, otvoreno uho!

TISBA.

Šta veliš?

OMODEI

(*kazujuć na gitaru.*)

Žice gitare ove mogu dati glasovah od sebe, kakovih čověk hoće. Sèrce u čověka, sèrce u žene ima takodjer žicah, na kojih se igrati može.

TISBA.

Šta će to reći?

OMODEI.

To će reći: Ako vi slučajno danas lěpoga někog mladića izgubite, koi cèrno pero za šeširom nosi, da ću vam ja město kazati, gdě bi ga noćas naći mogli.

TISBA.

Zar pri ženi?

OMODEI.

Pri plavookoj.

TISBA.

Šta! Šta ćeš time da kažeš? Tko si ti?

OMODEI.

Ja neznam.

TISBA.

Ti nisi onaj, za koga sam te dèržala. O mene nesrětnice! Podesta je pravedno sumnjao, ti si strahovit čověk! Tko si? O! govori, tko si? Rodolfo pri ženi kojoj! Noćas još! To si hotio da kažeš? Je li to, što si kazati hotio?

OMODEI.

Ja neznam.

TISBA.

Ti lažeš! To nije moguće, Rodolfo me ljubi.

OMODEI.

Ja neznam.

TISBA.

Malovrědniče! lažeš! Ha! da gadne laži! Ti si podkupljen, podmitjen. Moji su te neprijatelji podkupili; nu zaludu, Rodolfo ljubi mene. Odlazi, lažo, ti me prevariti nećeš! Ja ti nevěrujem ništa. Eto, pogledaj, da me laži tvoje smutiti nemogu, — pogledaj i sdvoji!

OMODEI.

Vi poznajete bez sumnje lěpi onaj, umětno izdělani ures od zlata, koi podesta, uzvišeni Angelo Malipieri, na zlatnom lančiću o vratu nosi. Taj ures nije drugo nego ključ. Učinite se, kao da težite za tim uresom, kao da bi ga imati želili. Ištite ga od njega, nu bez da mu kažete, što š njime činiti naměravate.

TISBA.

Ključ je, veliš? Ja ga iskati neću, ja neću iskati ništa. Gle opaka, nevaljala čověka, koi mi Rodolfa moga traži da ocèrni. Ja ključa toga neću. Odlazi od mene! neću više ni rěči da čujem!

OMODEI.

Evo baš podeste, gdě ovamo dolazi. Kada ključ uzimate, onda ću vam kazati, šta trěba noćas š njime da započmete. Za četvèrt ure bit ću opet ovdi.

TISBA.

Nevoljniče! zar me još razumio nisi? Ta ja ti rekoh već, da ključa onoga neću. Ja věrujem momu Rodolfu. O ključu onom ni nemislim više. Ja neću ni rěči podesti o tom kazati. Idi, kuda ti volja! netrěba više da se vratjaš ovamo! Ja ti nevěrujem ništa!

OMODEI.

Za četvèrt ure bit ću opet ovdi!

(*otidje.*)

SEDMI PRIZOR.

(*Tisba, Angelo.*)

TISBA.

Ah! dobro mi došli milostivi gospodaru! tražite li koga!

ANGELO.

Tražim, Virgilia Tasku, imao bi š'njime govoriti něšto.

TISBA.

Dà, ozbilja! mori l' vas još jednako ljubav?

ANGELO.

Jednako još, lěpa gospoje!

TISBA.

Vi ste bez pameti. Koja je korist, ljubomornim biti? Ja nisam u bitju dokučiti, kako itko ljubomoran biti može. Da ja ljubim, ja zaista ljubomorna bila nebi.

ANGELO.

Baš zato i niste! jer nikoga neljubite.

TISBA.

Nu ipak! ja ljubim někoga.

ANGELO.

A koga?

TISBA.

Vas.

ANGELO.

Vi me ljubite? Je li moguće? O Bože! nesprovodite šale sa mnom! Ponovite mi još jedanput, što malo prie rekoste.

TISBA.

Ja vas ljubim. (*on joj se kao uzhitjen približi, — ona ga primi za zlatni lančić.*) A kakav je ovo osobiti ures? Ja ga još nikada opazila nisam. O lěpote! dà krasna, umětna posla! Ah! ta to je od Benevenuta. Prekrasno! A šta je? Nije li to ures za gospoje?

ANGELO.

O, Tisbo! Jedina ta rěč od vas napunjuje mi dušu neizkazanom radostju!

TISBA.

Dobro, dobro! Nu recite mi barem, što je ovo?

ANGELO.

To! to je ključ.

TISBA.

Ah! ključ je. Gle, toga nikada nebi ni pomislila bila. Ah! zaista, s ovim se valjada otvora. Ah! to je čudan ključ!

ANGELO.

Tako je, Tisbo moja!

TISBA.

Ah! kad je ključ, ja ga neću. Zadèržite ga za sebe!

ANGELO.

Šta, Tísbo! vi bi ga možebiti želili imati?

TISBA.

Zašto ne? posao je od velikoga umětnika, to se priznati mora.

ANGELO.

A vi ga uzmite! evo ga! (*skine ključ s lanca.*)

TISBA.

Ne, ne, nemojte! Da sam ja znala, da je ključ, nebi zaista ni rěči spomenula bila. Ja vam kažem, da ga neću. Po svoj prilici vi ga potrěbujete.

ANGELO.

O! odveć rědko. A osim toga imam još jednoga. Vi ga slobodno uzeti možete.

TISBA.

Ne, ne, ja ga uzeti neću. A mogu l' se s ključem tim vrata otvorati? Premalen je.

ANGELO.

Ništa zato. Ovi su ključevi za potajne brave napravljeni. Ovaj otvora više vratah, medju drugimi i jednu ložnicu.

TISBA.

Zaista? Nu, kad želite, kad mi ga silom namećete, uzet ću ga.

(*uzme ključ.*)

ANGELO.

O blažena mene! Vi ste od mene uzeli něšto. Hvala vam, Tisbo!

TISBA.

Baš mi na um pade, da je gospodin Montluc, francezki poslanik u Mletkah, ključ jedan imao, koi je ovomu od prilike spodoban bio. Jeste li vi maršala Montluca poznavali? To je čověk bio od velika duha, nije li istina? Ali dà, vi plemići mletački nesmijete se razgovarati s poslanici inostranih dèržavah. Toga se nisam sětila. Nu svejedno, taj gospodin Montluc nije odveć milosèrdan bio prama Hugenotom. Težko onim, koji mu u ruke padoše! Strahovit je katolik bio! — Milostivi gospodaru, meni se čini, da vas Virgilio Taska traži, tamo doli, na kraju od šetnice . . .

ANGELO.

Mislite, da mene traži?

TISBA.

Niste li mi rekli, da bi imali s njime govoriti něšto?

ANGELO.

Ah! neka ide bez traga sada; jer će me naplěpše ure života lišiti!

TISBA
(*kazujuć na galeriu.*)

Tamo doli!

ANGELO
(*poljubi joj ruku.*)

Ah! Tisbo! Vi me ljubite daklem?

TISBA.

Eno tamo! tamo! Taska vas čeka.

(*Angelo otidje. Omodei pojavi se u dubljini scene. Tisba potèrči k njemu.*)

OSMI PRIZOR.

Tisba. Omodei.

TISBA.

Evo ključa!

OMODEI.

Da ga vidim! (*pregleda ključ*) Taj je, taj! U palači podestinoj ima šetnica jedna proti mostu Molinu. Sakrite se večeras onamo. Za koi kamen. Za koi sag, kako vam bude volja. Oko dva sata po pónoći doći ću sám po vas.

TISBA

(*dá mu svoju kesu.*)

Još ću te bolje nadariti. Medjutim uzmi ovo.

OMODEI.

Kako vam bude volja! Nu čujte dalje! U dvě ure po pónoći. Ja ću doći po vas. Ja ću vam pèrva vrata pokazati, koja ćete s ovim ključem otvoriti. Zatim ću vas ostaviti. Ostala ćete i bez mene obaviti znati. Dèržite se samo upravo.

TISBA.

A šta ću naći iza pèrvih vratah?

OMODEI.

Druga, koja takodjer ovaj ključ otvora.

TISBA.

A iza drugih?

OMODEI.

Tretja. Ovaj ključ otvorit će vam i ova.

TISBA.

A iza tretjih?

OMODEI.

To ćete viditi.

(Konac pèrvoga dana)

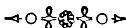

DRUGI DAN.

Razpetje.

OSOBE:

ANGELO MALIPIERI.
KATARINA BRAGADINI.
TISBA.
RODOLFO.
OMODEI.
REGINELA.
DAFNA.

DRUGI DAN.

Bogato urešena soba, sazi od kadife na zlato. U kutu, na lěvo, veličanstvena postelja pod nebom, kog mali stupići nose. Na sve četir strane od neba vise zavěse od karmazinske boje, koje se spustiti mogu, tako da se od postelje ništa nevidi. S desna, u kutu, nalazi se odpert prozor. Na istoj strani potajna vrata od sagah. Blizu vratah tih stoje klecala, nad kojimi u zidu razpetje od ugladjenoga měda visi. U dubljini scene velika vrata sa dva krila. Izmedju ovih vratah i postelje druga vratašca na bělo urešena. Tèrpeza, stolice, velike voštane svěće, ženski velik stol. Izvana bašće, zvonici, měsečina. Angelika (vèrsta od harfe) na tèrpezi.

PÈRVI PRIZOR.

Dafna, Reginela, zatim Omodei.

REGINELA.

Tako je, Dafne, to ti je prava istina! To mi je Troilo, naš noćni vratar, pripověđó. Stvar se je baš onomad sbila, kad je gospoja naša poslědnji put u Mletke putovala. Četnik, něki nevoljni četnik usudio

se milostivu našu gospoju ljubiti, pisati joj, i šta više — moliti ju, da se š njime gděgod sastane. Tko bi to samo i vèrovati mogao? Nu gospoja naša odpravila ga je od sebe, — i pravo je u tom učinila.

DAFNA

(*otvori na polak vratašca, koja su blizu neba.*)

Dobro, Reginelo, dobro, nu gospoja naša čeka molitvenu svoju knjigu: znaš li ti to?

REGINELA

(*několiko knjigah na stolu stavlja u red.*)

Što se drugoga dogadjaja tiče, taj ti je strašnii, akoprem tako istinit kao i onaj. Siromaški Palinuro. dokaza gospodaru svomu, da se u kući njegovoj uhoda něka nalazi, i onaj isti večer poginu iznenada...od otrova, čuješ li? Pazi daklem i budi pametna. U ovoj palači trěba da dobro gledaš šta ćeš govoriti; svagda ti někoga u zidu imade, koi te sluša.

DAFNA.

Idi, žuri se, boga ti, mi ćemo i drugiput imati kad, o tom se razgovarati, gospoja već čeka.

REGINELA

(*jednako još spremajuć na stolu.*)

Ako ti se hiti, a ti hajde! ja ću odmah za tobom. (*Dafna otidje i zatvori vrata za sobom, bez da to Reginela opazi.*) Ja ti kažem Dafno, čuvaj se mnogoga govora u ovoj palači. U prokletoj ovoj kući neima druge sobe do jedine ove, u kojoj bi čověk miran biti mogó. Ovdi govoriti možemo, što nam je volja. Ovo je jedino město, gdě se bojati netrěbamo, da bi nas tkogod čuti mogao.

(*U tom, dok ona poslědnje ove rěči izusti, ormar, koi je u zid uměštjen, obèrne se oko sebe; time se Omodeu otvori put, da izići može. Ormar se zatim opet zatvori.*)

OMODEI.

Ovo je jedino město, gdě se bojati netrěbamo, da bi nas tkogod čuti mogao.

REGINELA

(*uplašena okrene se.*)

O Bože!

OMODEI.

Ni rěči! (*otvori malo haljinu svoju, i pokaže dolnju oděću svoju od cèrne kadife, u koju su uvezena ova tri slova: C. D. X. Reginela motri sa strahom ova slova, i Omodea.*) Tkogod jednoga od nas vidi, i ma kojim znamenjem drugomu komu na znanje dade, da je nas vidio, umrět će onaj još dan prie nego što sunce zadje! — O nama se govori u puku, i ti ćeš znati, da to tako biva.

REGINELA.

Bože moj! Na koja je vrata čověk taj unišao?

OMODEI.

Na nikoja.

REGINELA.

O Nebesa!

OMODEI.

Odgovaraj mi na sva pitanja — nu pazi, da me nevaraš. — Kuda vode ova vrata?

(*kazuje na velika vrata u dubljini prizora.*)

REGINELA.

U ložnicu gospodara našega.

OMODEI

(*na mala vratašca kazujuć.*)

A ova vrata.

REGINELA.

Na otajne jedne skaline, koje su u savezu šetnicom palače ove. Jedini gospodar naš imade ključ od njih.

OMODEI.

(*kazujuć na vrata polag klecalah.*)

A ova?

REGINELA.

U cèrkvicu naše gospoje.

OMODEI.

Ima li vratah u cèrkvici toj, na koja bi se izići moglo?

REGINELA.

Neima! cèrkvica je ta u kuli napravljena. Neima unutri do jedinoga samo prozora s rešetkom.

OMODEI
(stupi na prozor.)

A šta je izpod prozora? Dobro je! Zid od osamdeset stopah visine, a doli Brenta rěka. Tu ni rešetke netrěba. Nu izvan toga ima još jednih skalinah u cèrkvici. Kuda te vode?

REGINELA.

U sobicu jednu, moju i Dafninu sobicu, gospodine.

OMODEI.

A ima li drugih vratah ta tvoja sobica?

REGINELA.

Neima, gospodine! ima jedan jedini prozor s rešetkom, a nikakvih drugih vratah nego koja u cèrkvicu idu.

OMODEI.

Kako se gospoja tvoja pojavi, otići ćeš u tvoju sobu, i ostat ćeš tamo; nu čuvaj se, da ne slušaš, niti išta govoriš.

REGINELA.

Kao što zapovèdate, milostivi gospodaru!

OMODEI.

Gdě ti je gospoja sada?

REGINELA.

U cèrkvici. Moli se Bogu.

OMODEI.

A zatim, hoće li ovamo doći?

REGINELA.

Hoće, gospodine!

OMODEI.

Ali ne prie, nego za pol sata?

REGINELA.

Ne! gospodine!

OMODEI.

Dobro! Sada slobodno otiči možeš. — Nada svim, negovori ni rěči! Bivalo ovdi što mu drago, tebe se ne tiče. Ti pusti, neka se radi, ti negovori ništa. Mačak se igra s miševi, to na te nespada. Ti me nisi ni vidila, neznaš, ni da sam na světu! Razumieš li me? Ako ti se jedna samo rěč izmakne, ja ću ju čuti, ako okom namigneš, ja ću opaziti; kretanje, znamenje ma kakovo, ako ruku komu stisneš, ja ću osětiti sve. Sad idi!

REGINELA.

O Bože! komu je ovdi sudjeno umrěti?

OMODEI.

Tebi, ako uzgovoriš (*na znamenje od Omodea udalji se ona na vratašca, koja su do klecalah. Kako ona otidje, približi se Omodei k ormaru, otvori ga, i sad se kroz njega vidi tamar hodnik.*) Rodolfo! sada slobodno ovamo. Dèržte se gorě, brojite devet stupanjah!

(*Čuju se koračaji na unutarnjih skalinih. Rodolfo se pojavi.*)

DRUGI PRIZOR.

Omodei, Rodolfo, (zamotan u kabanicu.)

OMODEI.

Ulazite!

RODOLFO.

Gdě sam ja?

OMODEI.

Gdě ste? Možebiti na gredici stratišta vašega.

RODOLFO.

Šta mislite s time?

OMODEI.

Zar vam nije još do ušiuh dopèrlo, da u Padovi soba jedna imade, strahovita soba, akoprem puna cvětja, puna mirisa, i akoprem možebiti ljubavi posvetjena, u koju nitko od umèrlih stupiti nesmije, bio on tko mu drago, plemenit ili podložnik, star ili mlad; jer stupiti unutra, otvoriti samo vrata od nje, zločinstvo je, koje se smèrtjom kaštiguje?

RODOLFO.

Čuo sam za nju, soba je to žene Angela Malipiera.

OMODEI.

Pogodili ste!

RODOLFO.

Pak, ta soba . . .

OMODEI.

U njoj ste sada.

RODOLFO.

Pri ženi Angela Malipiera!

OMODEI.

Tako je!

RODOLFO.

Nu gospoja, koju ja ljubim . . .

OMODEI.

Zove se Katarina Bragadini i žena je Angela Malipiera, podeste od Padove.

RODOLFO.

Je li moguće? Katarina Bragadini! žena podeste!

OMODEI.

Ako se bojite, još prekasno nije. Vrata su otvorena, idite.

RODOLFO.

Nebojim se ja za sebe, nego za nju. Tko mi je jamac za tebe?

OMODEI.

Tko vam je jamac za mene, čujte, kazat ću vam, kad ištete. Nedělja je danah tomu, što ste jednom noćju kasno išli putem San-Prosdocimo zvanim. Bili ste sami. U jedanput začuste zveku od sabaljah i viku něku za cerkvom. Vi poterčaste onamo.

RODOLFO.

Tako je, dà, i oslobodih ondi čověka někog od tri razbojnika, koji ga ubiti hotiahu . . .

OMODEI.

I koi se udalji, bez da vam ime svoje kaza, ili da vam se zahvali. Nepoznati taj čověk bio sam ja. Od toga doba, gospodaru moj, neželim vam zaista zla. Vi mene nepoznajete, nu ja poznajem vas. Ja nastojah naći priliku, da vas k ženi onoj odvedem, koju vi ljubite. To je zahvalnost. Ništa više. Věrujete li mi sada?

RODOLFO.

Oh, věrujem, věrujem — kako da ti zahvalim?! Ako sam se prevare bojao, bojo sam se radi nje. Težko mi je brěme ležalo na sèrcu, ti ga oduzimaš. Ti si za navěke moj prijatelj, ti za mene više činiš, nego što ja učinih za tebe. Meni bi nemoguće bilo dužje bez Katarine živěti. Ja bi se ubio, ja bi se navèke prokleo bio! Ja sam samo život tvoj izbavio, ti mi izbavljaš sèrce moje, dušu moju!

OMODEI.

Hoćete li daklem ostati ovdi?

RODOLFO.

Hoću li? pitaš! Ja se uzdam u tebe, i zato velim, hoću! — ja ću ju viditi opet — nju, jednu uru, jedan časak samo! — viditi ju opet. Znaš li ti, šta će to reći: nakon razstanka viditi se opet? — Gdě je ona sada?

OMODEI.

Tamo, u cèrkvici svojoj.

RODOLFO.

A gdè ću je ja viditi?

OMODEI.

Ovdi.

RODOLFO.

Kada?

OMODEI.

Za četvèrt ure.

RODOLFO.

O, moj Bože!

OMODEI

(*pokazuje mu sva vrata, jedna za drugimi.*)

Pamtite dobro; tamo je u dubljini ložnica podestina. On sada spava, i u ovaj čas nebdije nitko u palači ovoj, nego samo Katarina i mi. Mislim, da se noćas nikakve pogibelji bojati neimate. Tajnu ulazka ovoga, koju ja samo znadem, vama povèriti nesmijem; nu u jutru lahko će vam biti, ukrasti se odavde. (*podje u dubljinu*) Ovo su daklem vrata muževljeva. Vama, Rodolfo, koi ste ljubovnik (*kazuje na prozor*) savètovao nebi, da se prozorom ovim poslužite. Zid je od osamdeset stopah visine, a doli rèka teče. Ja sad odlazim.

RODOLFO.

Vi rekoste za četvèrt sata?

OMODEI.

Tako je!

RODOLFO.

Hoće li sama doći?

OMODEI.

Možebiti da neće. Za koi čas sakrite se kudgod.

RODOLFO.

Kuda?

OMODEI.

Za postelju. Ah! ovamo na doksat. Vidit ćete, kad najsgodnie bude, da se pokažete. Meni se čini, da se već stolice u cèrkvici pomiču. Skoro će gospoja doći. Mi se razstati moramo. S Bogom!

RODOLFO

(na doksatu.)

Bio ti, tko mu drago, kad si mi jedanput takovu uslugu učinio, zapovědaj sa mnom, sa svime, što je moje, s imanjem mojim, s tělom i životom mojim!

(nestane ga na doksatu.)

OMODEI

(povrati se naprěd od scene, za sebe.)

Nije više tvoj, mili gospodaru!

(Obazire se, može li ga Rodolfo još odkuda viditi, zatim izvuče pismo iz nědarah svojih i metne ga na tèrpezu; zatim otidje kroz potajni ulazak, koi se za njim zatvori. Na vrata od cèrkvice izidje Katarina i Dafna. Katarina u odělu plemkinje Mletačke.)

TRETJI PRIZOR.

Katarina, Dafna, Rodolfo, (sakriven na doksatu.)

KATARINA.

Više od měseca danah! Znaš li, Dafno, da je više od měseca danah! O! sve je prošlo i nestalo! Barem da spavat mogu, možebiti da bi mi se u snu pojavio; ali zaspati nemogu. Gdě je Reginela?

DAFNA.

Otišla je u svoju sobu, da se pomoli. Sada je vrěme, da vas, milostiva gospoje, posluži. Idem, da ju zovnem.

KATARINA.

Neka ju, neka Bogu služi! neka se njemu moli! Ja se više ni moliti nemogu!

DAFNA.

Hoćete li da prozor ovaj zatvorim, milostiva gospoje?

KATARINA

(*nastavlja priašnji svoj govor.*)

To ti, Dafno moja, dolazi; jerbo mnogo, mnogo tèrpim. Sada je pet neděljah, pet věkovah, što ga vidila nisam! Nezatvoraj prozora, zraka potrěbujem, da me razhladi! Glava mi gori! Opipaj samo! — I nikada ga više viditi neću! Ja sam u tamnici, ulovljena, zatvorena, — sve je prošlo, sve! Stupiti u sobu ovu, grěh je, koi smèrt za sobom povlači. O! ovdi ga nebi želila viditi. Ovdi ga viditi!? Strah me obuzima, kad o tom i pomislim samo. Bože, Bože moj! biaše li toli grěšna ljubav ova? Zašto morade on u Padovu doći? A zašto se ja od himbene te srěće povesti dadoh, koja jako kratkoga života biaše! Ja ga gledah kadkada po uru jednu. Ura ta, koja mi svagda na krilih od větarah odleti, biaše zrak života moga, světlost moja i sunce moje. Sada je tama zastèrla sve, sve okolo mene. Lice ono više pogledati neću, koje je tamnu noć života moga obasjavalo. O, Rodolfo! . . . Kaži mi iskreno, Dafno, je li, da ni ti nevěruješ, da ću ga ikada više viditi?

DAFNA.

Gospoje...

KATARINA.

Ja nisam, kao što su druge žene. Veselja, svečanosti, zabave, sve to za mene vrědnosti neima. Od sedam jur godinah u sèrcu mom jednu samo misao nosim, ljubav, — jedno samo ćutjenje, ljubavi, — jedno samo ime: Rodolfo. Kada u unutarnje duše moje pogledam, nahodim samo Rodolfa, Rodolfa svagda i ništa drugo, nego Rodolfa. Duša moja napravljena je polag slike njegove. Tako je, a inače biti ni nemože. Sedam je godinah tomu, što ga ja ljubim, u ono sam doba jošte mladjana bila. O koliko je nemilosèrdje, kad se bez ljubavi udati moramo. Ja se bojim supruga moga, niti se usudjujem govoriti š njime. Šta misliš, mogu li u stališu takovom srětna biti? O, da jadna života moga! Zašto mi barem majka u životu neosta?!

DAFNA.

Prodjite se, milostiva gospoje, takovih žalostnih mislih.

KATARINA.

Ovako večerom koje blažene ure neproživismo ja i on! Je li to opačina kakova, što ja tebi o njemu govorim? Ne, nije, nije! Vidim, da te nevolja moja žalosti, neću da ti sèrcu više mukah zadajem. Idi spavati!

DAFNA.

Želite li, milostiva gospoje?...

KATARINA.

Ja ću se svući i sama. — Sladko počivaj, dobra moja Dafno!

DAFNA.

Angjeli neka noćas nad vami bdiju, milostiva gospoje!

(*otidje na vrata od cèrkvice.*)

ČETVÈRTI PRIZOR.

Katarina zatim Rodolfo.

KATARINA.

Pěsma jedna bila je, koju je on pěvao sědeć do noguh mojih... pěvao ju je sladkim njeżnim glasom! O da mi ga je jedno samo oka trenutje viditi! Poslědnju kapljicu kèrvi moje dala bi za to. O! sladki oni redki! (*uzme gitaru.*) Ovim se, mislim, načinom pěva. (*počme žalostnu něku melodiu udarati.*) Samo da se rěčih onih sětiti mogu! Život bi rado žèrtvovala, samo da ga još jedanput čuti mogu, da rěči one zapěva! Još jedanput samo! O da mi ga je viditi, doli tamo, bilo daleko, kako mu drago! Samo da je glas njegov! Samo glas njegov čuti bi rada!

RODOLFO

(s doksata, gdě je skriven, pěva:)

Angjeo s nebi, za te grije
Plam ljuveni pàrsi moje.
Ah! mê bitje noćca krije
Bez ljubavi, gospo, tvoje.

Kog angjeoski pogled snubi
Očiuh tvojih — duše tvoje —
U sjajnosti obiuh — gubi
Sama sebe — sve pokoje.

KATARINA

(pusti gitaru iz ruke.)

O Bože!

RODOLFO

(nastavi pěsmu bez da se pokaže:)

Čuj, izvoru, sve blagosti
Vapaj tužno pěvajućeg,
Vapaj taj je od radosti,
Od ljubavi vapijućeg.

KATARINA.

Rodolfo!

RODOLFO

(pojavi se, i baci kabanicu sa sebe na doksat.)

Katarino!

(padne na kolěna.)

KATARINA.

Ti ovdi? Šta! ti si ovdi? O Bože moj! Poginut ću od straha i radosti. Rodolfo! znaš li ti, gdě si? Misliš li, da je ovo soba, kao što su druge sobe? Glava ti je u pogibelji.

RODOLFO.

Šta je meni do glave? Ja bi umró bio, da te više vidio nisam. Dopusti mi, da sada umrem, gledajući tebe!

KATARINA.

Dobro si učinio. Dà, zaista dobro, što si došao. I moja je glava sada propala. Ja te vidim opet, pak

šta mi je do svega ostaloga! Jednu uru s tobom, i neka se tada krov ovaj nad nama, palača ova, neka se vàs svět nad nama provali!

RODOLFO.

Nebo će nam obrana biti. Svi su u palači ovoj zaspali, uzroka nevidim, zašto nebi otići mogó kao što sam i došao.

KATARINA.

A kako si unišao?

RODOLFO.

Čověk něki, kojemu sam život izbavio... Ovo ću ti kasnie pripověďati. Načini su moji sigurni.

KATARINA.

Sigurni su? O, to je meni dosta. Pogledaj me, da ti lice vidim!

RODOLFO.

Katarino!

KATARINA.

Da nemislimo sada o drugom, nego samo o nama, ti o meni, ja o tebi! Je li, Rodolfo, da sam se mnogo proměnila? Ah! Pet neděljah danah plakala sam neprestano. A šta si činio ti za to vrěme? Je l' te mnogo žalostio naš razstanak? Govori, kaži mi! Rad bi te čuti govoriti! —

RODOLFO.

Razdruženim biti od tebe, Katarino, nije drugo, nego koprenu imati nad očima, prazninu nositi u sèrcu! Čutjenje je to neprestanoga, svagdanjega umiranja! Znači u tamnici biti bez světlosti, bez zvězde bluditi po cèrnoj noći. Stališ je, u kojem čověk prestaje misliti, prestaje živiti. Šta sam činio, pitaš me? ja ti kazati neznam. Ono samo znadem, što sam osěćao.

KATARINA.

Tako i ja! Dà, naša sèrca nisu razdružena bila. O! koliko ti kazati imadem. Gdě ću da započmem? Mene su zatvorili, ja se iz kuće ove krenuti nemogu.

Mnogo sam tèrpila. Nečudi se, što te odmah zagèrlila nisam; to mi od straha nemoguće biaše. Kada glas tvoj začuh, vas se svět oko mene vèrtiti stade. Sědi, sědi ovamo prama meni, kao što někda. Nesěćaš li se više? Tiho daj da govorimo, kao što někda običavasmo! Ti ćeš ostati do zore. Dafna će te odpraviti znati. O blažene ure, koje nas očekuju! Ja se ništa nebojim više, ti si me sa svime umirio. Sèrce mi kuca pri pogledu tvome; — Pitaj samo Dafnu, ona će ti kazati, koliko sam plakala za tobom! I Reginelu upitati možeš. Nu kaži mi, kako si ime moje doznati mogó? Ali dà, za tebe težkoće u ničem neima. O! reci mi, hoćeš li me moći i drugiput pohoditi?

RODOLFO.

Hoću! a kako bi inače živiti mogó? Katarino, izvan sebe sam, kada samo mili zvuk glasa tvoga slušam! Neboj se ništa! Brani nas tišina ove noći. U nas neizkazana ljubav, a oko nas mir i tišina vlada. Dvě duše, kao što su naše, koje se jedna u drugu prelivaju, svetinje su, koje ni isti Bog u pokoju njihovom neće da uznemiri! Ja ljubim tebe, ti ljubiš mene, a svevideće oko božje motri ljubav našu. Bog, ti i ja, nas troje smo samo, koji u ovoj noći bdijemo! Neboj se ništa!

KATARINA.

Ja se nebojim. Ima časovah, u kojih se sve zaboraviti može. Bud'mo srětni, opijmo se od radosti, gledajući jedan u drugoga. Oddružena od tebe, Rodolfo moj, slaba sam samo, ulovljena žena, a ti nevoljan prognanik. Sjedinjeni kad smo, zavide nas i angjeli na nebesih. Rodolfo, od radosti se umrěti nemože, ja bi inače već bez duše bila! Sve mi se vèrti po slaboj mojoj glavi. Veće neznam ni sama, šta li sam govorila s tobom, šta li ne. A znaš li ti, moj Rodolfo? A, nije li san ovo? Jesi li ti ozbilja ovdi?

RODOLFO.

Sèrce moje!

KATARINA.

Čekaj, negovori ništa, ja ću samo da te se nagledam, hoću samo da se namislim, da si sada kod

mene! To su blaženi časi, u kojih gledamo samo čověka, koga ljubimo, i pogledom mu kažemo: múči, ja upijam kip tvoj u sebe! múči, ja te ljubim! múči, ja sam srètna! (*Rodolfo joj ruku poljubi; ona se obèrne i opazi pismo na tèrpezi.*) Šta je to? O Bože! Evo lista, koi me strašno probudjuje! Jesi li ga ti ovamo metnuo?

RODOLFO.

Nisam! Metnuo ga je bez dvojbe čověk onaj ovamo, koi me je k tebi dopratio.

KATARINA.

Čověk te je něki k meni dopratio? A tko? Da vidim, šta je u pismu tom? (*otvori bèrzo pismo i čita:*) »Ima ljudih, koji se od ciparskog vina, a drugi opet, koji se opiju od osvete. Milostiva gospoje, ustavnik, koi ljubi, male je važnosti; nu ustavnik, koi se osvetjuje, od velike je važnosti.«

RODOLFO.

Bože! šta će to reći?

KATARINA.

Ja poznam ovu ruku. To je malověđan čověk, koi se usudi, zaljubit se u mene, izpověditi mi ljubav svoju, što više, i doći jedanput k meni, nu koga ja od sebe odtěrati dadoh. Taj se čověk zove Omodei.

RODOLFO.

On je zaista!

KATARINA.

On je uhoda od věća desetorice.

RODOLFO.

O Bože!

KATARINA.

Zanjku su nam stavili, — mi smo propali! (*izidje na doksat i ogleda se.*) Svemogući Bože!

RODOLFO.

Šta je?

KATARINA.

Ugasi tu svěću, bèrže, bèrže!

RODOLFO

(*ugasi svěću.*)

Šta ti je?

KATARINA.

Šetnica prama mostu Molinu. . .

RODOLFO.

Nu šta je?

KATARINA.

Světlost se tamo pojavi, koje opet nestade.

RODOLFO.

O nevoljna mene! Katarino, ja te za sobom u bezdno povlačim!

KATARINA.

Rodolfo, i ja bi te potražila bila, kao što si ti mene. (*posluškuje na vratašca u dubljini scene.*) Šuti! slušaj! Viku čujem u hodnici. Vrata se otvoraju! Nětko koraca ovamo! Kako si ti unišao ovamo?

RODOLFO.

Na potajna něka vrata, koja vrag taj za mnom opet zatvori.

KATARINA.

Šta da začmemo?

RODOLFO.

Ova vrata?...

KATARINA.

Vode u sobu supruga moga!

RODOLFO.

Ovaj prozor?...

KATARINA.

U bezdno!

RODOLFO.

A ova ovdi?

KATARINA.

U cèrkvicu moju, koja izlaza neima. Nevidim spasenja od nikuda! Nu svakako idi unutra! (*otvori cèrkvicu. Rodolfo pohiti unutra. Ona zatvori vratu za njim.*) Dvostruko hoću da ih zatvorim. (*sakrije ključ u nědra.*) Tko zna, šta će se dogoditi? Hotět će možebiti, da meni u pomoć potèrči. A tim bi u propast svoju doletio! (*ide do vratašcah u dubljini.*) Nečujem ništa više. Ali, dà! Nětko hoda, — sada stoji. Bez dvojbe, hoće da posluša. O Bože moj! učinit ću se, kao da spavam. (*skine svoju gornju haljinu, i baci se na postelju.*) Bože, kako dèrhćem! ključ nětko u bravu metje! Oh! neću da vidim, tko dolazi!

(*spusti zavěse od postelje. Vrata se otvoraju.*)

PETI PRIZOR.

Katarina, Tisba.

(*Tisba*, blěda sa svěćnjakom u ruci, unidje unutra. Ide lagano naprěd, i obazire se svud naokolo; došavši do stola pregleda svěću, koja se je malo prie ugasila.)

TISBA.

Ova se svěća još dimi. (*obèrne se, vidi postelju, potèrči k njoj i otvori zavěse.*) Sama je; čini se, kao da spava. (*obilazi svu sobu, i pregleda sva vrata i zidove.*) Ovdi su vrata muža njezinoga. (*potisne dlanom vrata od cèrkvice, koja su sagom zastèrta.*) I ovdě su vrata.

(*Katarina se izpravi na postelji, i kao začudjena motri, što ona radi.*)

KATARINA.

Šta će to reći?

TISBA.

Šta će to reći! Čujte, odmah ću vam kazati. Pred vami stoji priateljica podestina, koja udes žene podestine u rukuh svojih imade.

KATARINA.

O Bože!

TISBA.

Šta će to reći! Pred vami stoji komediantka, potištena žena od teatra, prosta glumica, kao što nas vi nazivate, koja veliku plemkinju, udatu ženu, mnogocěnjenu gospoju, živu krěpost u rukuh, u noktih svojih, dà, medju zubi svojimi dèrži! Koja iz visoke te gospoje, koju svět čistu kao zlato scěni, učiniti može, što joj je volja, koja gospoju tu na komade razderati, u prah smèrviti, satèrti može! Ah! plemenite vi gospoje, šta će se s vami dogoditi jošte, nèznam, nu o tom sam sigurna, da jednu od vas u rukuh mojih, pod nogama mojima imadem, koju lahko izpustiti neću!... Gospoja ta o tom uvěrena biti može! Bolje bi bilo po nju, da djavola u svoj paklenskoj slici vidi, nego što mene pred sobom gleda! Zaista, lěpa gospoje, vaša je sloboda odveć velika, kad se usudjujete oči k meni podići, dočim ljubovnika u kući skrivate!

KATARINA.

Gospoje!...

TISBA.

Ljubovnika dà skrivate u kući!

KATARINA.

Vi se varate!...

TISBA.

Zaludu mi tajite! Bio je ovdi. Stolice ove pokazuju města vaša. Gdě vam pamet biaše, — da ste ih odmakli barem. A šta ste govorili medju sobom? Hiljadu sladkih rěčih, nije li tako? hiljadu nježnih stvarih, niste li? *Ja te ljubim, ja te obožavam! Ja sam tvoj! ja sam tvoja!...* Ne dirajte u mene, krěpostna gospoje!

KATARINA.

Dokučiti nemogu....

TISBA.

O! blagorodne vi gospoje! Ni mèrve niste bolje od nas preziranih komediantkah! Što mi go-

věku u pó dana javno kažemo, to mu vi tihim glasom noćju stidno izpovědate. Ure su samo drugčie poděljene. Mi vam muževe vaše otimamo, vi nam uzimate ljubovnike naše. To je borba medju nami. Dobro daklem, da se poborimo! — Ah! lukavština, licuměrstvo, izdaja, krěposti pred světom samo — takove ste vi, vi lažljive žene! Mi nevaramo nikoga, vi vàs svět, svoj rod, svoje muževe, dà prevarili bi i istoga gospodina Boga, da vam je moguće! O da krěpostnih ženah, koje stidno zastèrtim lícem ulicami prolaze! Idu vam u cèrkvu! Stanite u red pred njimi, prignite se na kolěna! Ne, ne, nestojte u red, neprigibajte se, nepadajte na kolěna, potèrčite k njima, stèrgnite im s obraza koprenu, pod koprenom je krinka, stèrgnite krinku, pod krinkom su usta, koja lažu! Pogledajte me, vi ste žena podestina, ja sam priateljica njegova, i hoću da vas upropastim!

KATARINA.

Svemogući Bože!

TISBA.

Gdi je?

KATARINA.

Tko?

TISBA.

On!

KATARINA.

Ja sam sama ovdi, zaista sama, — sasvime sama. Ja vas nerazumiem, neznam, šta me pitate, šta tražite od mene. Ja vas nepoznajem, nu rěči vaše strah zadaju mojoj duši. Ja neznam, da sam vam ikada zla kakova učinila. Věrovati nemogu, što ovdi biva, da se vas u čemugod samo tiče...

TISBA.

Da se mene tiče! Oh, i koliko me se tiče! Nedvojite o tom nimalo! O! kako su čudnovate ove krěpostne žene! Zar bi ja ovako govorila bila s vami, kao što sam govorila, da mi otrov nekida sèrce. Šta je meni do svega toga, što sam vam u oči kazala? — Šta je meni do toga, što ste vi velika go-

spoja, a ja prosta igralica samo? Do toga mi nije ništa, ja sam lěpa, kao i vi! Ja otrov u sèrcu mome nosim, to ti velim opet, i hoću da te pogèrdim, koliko mi samo moguće bude! Gdě je taj čověk? kako je ime čověku tomu? ja hoću da čověka toga vidim! O! kada pomislim, da se je učinila, kao da spava! To je zaista gadno i bezsramno!

KATARINA.

O Bože, Bože moj! Šta će iz mene da bude? Za ime Boga svemogućega, da znate...

TISBA.

Ja znam, da ovdi vratah imade! Uvěrena sam, da je ovdi unutri.

KATARINA.

To je cèrkvica moja. Ništa više. Ja vam se zaklinjem, da nikoga unutri neima. Da vi znate! Zlo su vas uputili ovamo, mene su ocèrnili kod vas! Ja za sebe živim, usamljena, sakrivena pred světom...

TISBA.

Eto koprene!

KATARINA.

To je cèrkvica moja, ja vam se zaklinjem. U nutri ništa neima, nego samo klecala, i molitvena moja knjižica...

TISBA.

Eto krinke!

KATARINA.

Ja vam se zaklinjem, da nikoga u nutri neima!

TISBA.

Eto ustah, koja lažu!

KATARINA.

Gospoje!...

TISBA.

Tako je. Bezumno je od vas, što usta vaša takove rěči govore, dočim vam se krivnja i strah na licu

očevidno pokazuju. Vi jošte dosta bezobrazno netajite. Saberite se, razljutite se, i ako se usudjujete, pokažite lice od uvrědjene, krěpostne žene! (*iznenada opazi kabanicu, koja je na doksatu ostala bila, potèrči tamo i podigne ju.*) Taji još, ako ti je moguće! Evo kabanice njegove!

KATARINA.

O Bože!

TISBA.

Ne, nije ovo kabanica, je li da nije? Nije to kabanica mužka? Na nesrěću razaznati se nemože, čija je; jer su kabanice ove sve jednake. Čija je? Kažite mi ime čověka toga!

KATARINA.

Neznam, šta hoćete time da kažete.

TISBA.

Ovo je vaša cèrkvica? Otvôrite mi ju daklem!

KATARINA.

Čemu?

TISBA.

I ja hoću da se pomolim. Otvorite!

KATARINA.

Ja sam ključ izgubila.

TISBA.

Otvorite!

KATARINA.

Neznam, tko je ključ odnio.

TISBA.

Ah! vaš ga je muž odnio! Milostivi gospodaru! Angelo! Angelo Malipieri!

(hoće da potèrči k velikim vratam u dubljini scene. Katarina baci se pred njom na kolěna.)

KATARINA.

Ne, ne, k ovim vratam vi pristupiti nećete! Ne, nemojte unutra! Šta sam ja vama zla učinila? Šta ima-

te suprot meni, te hoćete da me uništite? Budite milosèrdni! Stanite! Sve, sve ću odkriti! Odkako ste vi ovdi, tako sam zabunjena, uplašena tako, a zatim rěči vaše, — ja od svega nisam razumila ništa. Vi mi rekoste, da ste igralica, a ja, da sam velika gospoja.... ja se više nesěćam ni rěči, nu zaklinjem vam se, da unutri nikoga neima! Vi mi o ustavniku tomu niste ništa rekli, a sigurno da je on svemu tomu kriv; o! to vam je gadan čověk, koi je vas prevario samo. Uhoda je, a uhodi se nevěruje! Poslušajte me samo jedno oka trenutje! Žene nisu tako okrutne, kao što su ljudi. Imajte milosèrdja sa mnom. Vi ste odveć lěpi, okrutnosti u krasnom tom tělu zaista neima. Kao što vam rekoh, uzrok je svemu nevoljni taj čověk, uhoda ta, taj ustavnik.... dosta, sad se razuměmo. Kajali bi se kasnie, kad bi smèrti mojoj uzrok bili. O! nebudite muža moga! On bi me smaknuti dao. Da vi stališ moj poznajete, vi bi me žalili, vi bi plakali sa mnom. Ja grěšna nisam.... zaista... toliko grěšna nisam! Nesmotrena sam možebiti bila; ali matere ja više neimam, odtuda to dolazi. Ja vas uvěravam, da matere više u životu neimam. Smilujte se, imajte milosèrdja sa mnom! Ne idite na vrata ona! ja vas molim, molim za ime matere vaše!

TISBA.

Ništa više! Ne! ja više slušati neću! — Uzvišeni podesta! milostivi gospodaru!

KATARINA.

O stanite! Za Boga! stanite! Zar vi neznate, da će me ubiti? Dopustite mi jedan još časak, jedan jedini, — da se barem Bogu pomolim! Ja izlaziti neću. Ovdi ću da kleknem... (*pokaže na razpetje od měda nad klecali.*)... pred ovim razpetjem! (*Tisba upre oči svoje u razpetje.*) Molite se sa mnom! — I onda, ako još i onda smèrt moju uzželite, ako vam Bog druge dotle misli nedade, činite, što vam bude drago!

TISBA

(*potèrči k razpetju, i stèrgne ga sa zida.*)

Šta je to, ovo razpetje ovdi? Odkuda vam? Tko vam ga je dao?

KATARINA.

Šta? to razpetje? O! ja sam propala! zašto me pitate za razpetje ovo?

TISBA.

Kako je došlo vama do rukuh? Govorite bèrzo!

(*Svěća je jedna na stolu blizu doksata neugašena ostala,. Tisba se približi k njoj, i ogleda razpetje sa svih stranah; Katarina za njom.*)

KATARINA.

Eh dakle, ženu něku... vi gledate ime, što doli upisano stoji, to je ime, koje ja nepoznajem, — *Tisba* mislim zove se.... Sirotu něku ženu hotèli su da pogube. Ja zamolih, da joj se život oprosti. Budući da otac moj biaše, koi sud taj izreče, on rado izpuni dětinsku moju prošnju. To se je sbilo u Brešii. Ja sam još děte onda bila. O! imajte požaljenja sa mnom, netražite smèrti moje! Zatim mi žena ta razpetje ovo dade i reče, da će mi blagoslova doněti. To je sve; zaista, to vam je sve, što znadem. Ali šta je vama do toga? Čemu izpraznih rěčih gubiti! Oh! sasvime sam iznemogla!

TISBA

(*za sebe.*)

O Bože! Mati moja!

(*Velika vrata u dubljini scene otvore se. Angelo, u spavaćoj haljini, stupi na scenu.*)

KATARINA

(*povrati se na prědnju stranu od scene.*)

Suprug moj! Propala sam!

ŠESTI PRIZOR.

Katarina, Tisba, Angelo.

ANGELO

(*bez da vidi Tisbu, koja je kod prozora zaostala.*)

Šta će to reći, gospoje? Meni se je učinilo, kao da sam viku něku iz sobe vaše čuo.

KATARINA.

Gospodaru!...

ANGELO.

Šta je to, da vi u to doba jošte u postelji niste?

KATARINA.

Jer...

ANGELO.

Bože moj! Vi dèrhćete! Kod vas još někoga u sobi imade.

TISBA
(*izidje napréd.*)

Ima, gospodaru! — Ja sam!

ANGELO.

Vi Tisbo?

TISBA.

Ja, dà!

ANGELO.

Vi ovdi! Ovdi u pónoći! Kako je to, da ste vi ovdi, u ovo doba, i da supruga moja...

TISBA.

U svem tělu dèrhće? Ja ću vam to odmah da kažem, milostivi gospodaru! Čujte me! Vrědno je, da poslušate.

KATARINA
(*za sebe*)

Sad sam propala!

TISBA.

U kratko daklem: Nepriatelji vaši kane, da vas sutra u jutro ubiju.

ANGELO.

Mene?

TISBA.

Kada iz palače vaše k meni podjete. Vi znate, da u jutro navadno bez pratnje izlazite. Meni je noćas

dokazana nesrěća ta, koja vas čeka, i zato pohitih odmah ovamo, da věst ovu suprugi vašoj priobćim, za da vas sutra tako rano iz kuće nepusti. Zato evo me ovdi, ovdi u pónoći, i zato dèrhće supruga vaša.

KATARINA.

Bože moj! Kakova je to žena?

ANGELO.

Je li moguće? Nu ja se tomu nečudim nimalo. Vidite li sada, da ja pravo imadoh, kad vam kazah, da mi neprestano pogibelji prěte. A tko vam je věst tu dokazao?

TISBA.

Nepoznati něki, kojemu najprie obećati moradoh, da ga ustaviti neću. Ja sam obećanje moje izpunila.

ANGELO.

Zlo ste učinili. Takovomu čověku obećati trěba svašta, nu izpuniti ništa. Kako vam je moguće bilo, u palaču ovu unići?

TISBA.

Isti onaj čověk uvede me unutra. On mi otvori vratašca jedna, koja se pod mostom Molinom nahode.

ANGELO.

Vidite, da ja pravo imadem! A kako ovamo čak dodjoste?

TISBA.

Zar se ključa onoga više ne sěćate, koi mi sami u ruke dadoste?

ANGELO.

Nesěćam se, da sam vam kazao, da on i ova vrata otvora.

TISBA.

Jeste, — kazaste mi i to, — nu valjada ste zaboravili veće.

ANGELO

(*opazi kabanicu*)

Kakova je to kabanica?

TISBA.

Kabanicu tu posudio mi je čověk onaj, da tim laglje u palaču ući mogu. Imala sam i šešir njegov, nu neznam više, kuda mi ga je nestalo.

ANGELO.

Kada pomislim, da takovi ljudi slobodno izlaze i ulaze u kuću moju! O dà jadna života moga! Maći se nemogu, da mi se skut od haljine nebi gděgod vatre dotaknuo. — Kažite mi, Tisbo...

TISBA.

Ostavite se, milostivi gospodaru, drugih pitanjah do sutra. Za noćas je život vaš izbavljen; možete time zadovoljni biti. I vi nećete, ni da se zahvalite meni i vašoj gospoji?

ANGELO.

Oprostite, Tisbo!

TISBA.

Moja nosila čekaju me doli. Bi li me hotěli odpratiti donde? Za sada ostavimo i gospoju, da mirno počiva.

ANGELO.

Kako je vaša volja, Donna Tisbo! Hodite samo kroz moju sobu da prodjemo, da mač opasati mogu. (*Stupi na prag od velikih vratah.*) Hola! svěćah ovamo!

TISBA

(*povede Katarinu naprěd, i govori joj tihim glasom.*)

Učinite sada, da otidje, odmah! Na ovo vrata, na koja sam ja ovamo došla. Evo vam ključa. (*obrati se prama cèrkvici.*) O! vrata ona! — strašnih mukah za mene! Da upravo niti neznam, je li on zaista tamo unutri!

ANGELO

(*vrati se.*)

Ja vas očekujem, Tisbo!

TISBA

(*za sebe.*)

O! da ga barem viditi mogu, kad izilaziti stane! Ali načina neima! Otići moram! O nesrětnice mene! (*Angelu*) Hodite, gospodaru!

KATARINA

(*gleda za njima.*)

Bdijem li ili sanjam?

(Konac drugoga dana.)

TRETJI DAN.

Bělo za cèrno.

OSOBE:

ANGELO MALIPIERI.
KATARINA.
TISBA.
RODOLFO.
STAREŠINA } OD SV. ANTUNA U PADOVI.
PODSTAREŠINA } OD SV. ANTUNA U PADOVI.
VRATAR.
DVA NOĆNA STRAŽARA.

PÈRVI ODSĚK.

(Soba *Katarine.* Spuštene su zavěse na postelji.)

PERVI PRIZOR.

Angelo. Starešina i podstarešina od sv. Antuna u Padovi.

ANGELO.

Gospodine starešino od svetoga Antuna Padovanskoga, zapovědit ćete odmah, da se unutarnje, kor i veliki oltar cèrkve vaše cèrninom zastre! Za dva sata... dà, za dva sata odpěvat ćete ondi svečanu službu za pokoj duše uzvišene jedne osobe, koja će u ono vrěme umrěti. Vàs red neka pribitjem svojim službu tu uzveliča. Otvorit ćete takodjer sve škrinje od svetacah. Naručite, da se tri sto bělih voštanih svěćah upali, kao što to za kraljice biva. Bit će pri službi takodjer šest sto siromakah, i od ovih svakomu

neka se uděli po jedan dukat srebèrni, i jedan cekin od zlata. Cèrne zastore ne uresujte drugim, nego samo gèrbom od Malipierah i Bragadinah. Gèrb Malipierah ima u sebi zlatnu pangju od orla, gèrb pako Bragadinah cèrven kèrst, u polju od srebra i blakita.

STAREŠINA.

Uzvišeni podesta!...

ANGELO.

Podjite zatim s cělim duhovničtvom, s kèrstom i zastavom naprěd, u podzemaljske grobnice hèrcežke ove palače, gdě se grobovi od Romanah nahode. Izvadjen je ondi kamen, i grob jedan izkopan. Grob taj blagoslovite! Negubite vrěmena! Pomolite se, gospodíne, i za mene.

STAREŠINA.

Je li možebiti za kojega od rodjakah vaših, uzvišeni gospodaru!

ANGELO.

Idite! (*starešina se duboko nakloni, i udalji se na vrata u dubljini prizora. Podstarešina hoće takodjer da podje za njim. Angelo zaustavi ga.*) Vi, gospodine, stanite malo! Ovdi uz nas, u cèrkvici ovoj, čeka osoba jedna, koja trěba da se odmah izpovědi.

PODSTAREŠINA.

Je li odsudjenik, milostivi gospodaru?

ANGELO.

Žena je.

PODSTAREŠINA.

Trěba li da se žena ta na smèrt pripravi?

ANGELO.

Tako je; hodite za mnom.

VRATAR

(*stupi unutra.*)

Uzvišeni gospodaru, vi ste zapovědili, da se Donna Tisba ovamo pozove. Ona je ovdi.

ANGELO.

Neka unidje ovamo, i jedan čas me pričeka. (*Vratar otidje. Podesta otvori cèrkvicu i dade podstarešini znamenje, da unidje. Na pragu ga zaustavi.*) Gospodine duhovniče, kad se iz cèrkvice ove povratite, nekažite nikomu živomu ime žene te, koju ćete viditi, ako vam je inače mio život vaš.

(*unidje s duhovnikom u cèrkvicu. Vrata u dubljini prizora otvore se. Vratar uvede Tisbu unutra.*)

TISBA

(*vrataru.*)

Znate li vi, šta on od mene traži?

VRATAR.

Neznam, gospoje!

(*otidje.*)

DRUGI PRIZOR.

Tisba (*sama.*)

O! ovo je ona soba!... i evo me opet u toj sobi! Šta zahtěva podesta od mene? Danas palača ova odveć tužan vid prikazuje. Nu šta je meni do toga! Život bi moj radostno žèrtvovala za jedinu rěčcu: *jeste* ili *nije*. O! ova vrata! Čudno mi se i samoj vidi, kad ih sada po danu gledam. Ovdi je on bio za ovimi vrati! Tko? tko je bio za timi vrati? Jesam li ja sigurna, da je on bio? Nisam više ni uhodu onu vidila! O! neizvěstnosti klete! Dà gadnoga strašila, koje vas obustavlja, koje vas iz poprěka motri, bez da se smije, ili da plače! Da ja za cělo znadem, da je Rodolfo bio! U bezdno bi ga stèrmoglavila, podesti bi ga odala. Ne, nebi. Ali ženi bi se toj osvetila. Nebi. — Sama bi sebe ubila. Da ja za cělo znadem, da Rodolfo mene više neljubi, da me vara samo, da drugu koju ljubi! Šta bi mi više život ovaj? Ja bi umèrla. Umrěti bez osvete? Zašto ne? To ja sada velim, nu možebiti da ću se ipak osvetiti. Neznam, šta ću započeti, ako doznam, da je čověk onaj od noćas Rodolfo bio! O Bože moj! Nedaj, da me sirotu běs-

nilo obuzme! Rodolfo! Katarino! Ako bude tako, šta ću započeti? Tko će tada poginuti! Ona ili ja? Tako mi Boga, neznam!

(*Angelo dodje.*)

TRETJI PRIŽOR.

Tisba, Angelo.

TISBA.

Vi ste poslali po me, milostivi gospodaru!

ANGELO.

Tako je, Tisbo! Moram s vama něšto govoriti. Važnih stvarih. Rekao sam vam već odavna, svaki dan u životu mom nove zasěde, svaki dan nove izdaje! svaki dan primati nov udar u sèrce, ili glavu stavljati kèrvniku pod mač! U kratko, u dvě rěči daklem: žena moja ima ljubovnika!

TISBA.

Ime mu je?...

ANGELO.

Koi je noćas kod nje bio, kad smo mi ovdi bili.

TISBA

Ime mu je?...

ANGELO

Čujte, na koi se je način stvar ta doznala: Čověk něki, uhoda od věća desetorice.. nu to vam prie reći moram, da se uhode od věća toga gledè nas podestah od kopna u čudnovitom stališu nahode. Uzvišeno věće zabranjuje im, nama pisati; s nami se razgovarati, ili ma u koje obćenje s nami stupiti, do ono doba, dok im se ne naloži, da nas ulove... Jedan daklem od uhodah tih bi jutros na obali od rěke, blizu mosta Altine nadjen, gdě se je uslěd udarca u pèrsa dušom borio. Tu ga zastaše dva noćna stražara. Je li dvoboj bio, ili ubijstvo iz potaje? To se nezna. Uhoda taj mogaše samo još několiko rěčih izustiti. Zatim preminu. Na moju nesrěću, što tako bèrzo pre-

minu. U onaj čas, kad ga je nož sgodio, bio je još, kao što se vidi, dosta pri sebi, jer je pismo jedno sakriti znao, koje je bez sumnje malo prije ulovio bio, i koje on zatim stražarom predade s nalogom, da ga meni izruče. Ti daklem stražari donesoše mi to pismo. A šta biaše? — Biaše pismo od ljubovnika naměnjeno mojoj ženi.

TISBA.

Ime mu je? . . .

ANGELO.

Pismo podpisa neima. Vi bi rådi ime to ljubovnika znati? To je upravo što i mene smutjuje. Ubijeni onaj kazao je, istina, stražarom ime njegovo, ali ljude one zaboravile su ga. Nemože više, da im na um padne. Sami medju sobom nemogu da se slože više. Jedan veli: Rodorigo; a drugi: Pandolfo.

TISBA.

A pismo, imate li ga?

ANGELO

(*maši se u svoja nědra.*)

Imam ga; evo ga pri meni. Baš zato, da vam ga pokažem, pozvao sam vas ovamo. Ako bi vi slučajno ruku poznavali, kazat ćete mi, od koga je. (*izvadi pismo*) Evo ga!

TISBA.

Dajte ga ovamo!

ANGELO

(*kèrši pismo rukama.*)

Oh! kako da ne poludim, Tisbo! Imade čověka na světu, koi se usudi .... koi se usudi oči svoje do žene Malipierove podignuti! Imadė čověka, koi se usudi, zlatnu knjigu od Mletakah na najlěpšem listu oskvèrnuti, na listu, gdě je moje ime upisano! Ime od Malipierah! Imade čověka, koi je noćas u ovoj sobi bio, koi je možebiti na istom ovom městu stojao, na kojem ja sada stojim! Imade nevoljnika, koi je pismo ovo napisao, — i ja ga neimam u vlasti mojoj, neimam ga u rukuh, da pogèrdu moju u kèrvi njegovoj operem! O! za

doznati, tko je pismo ovo pisao, dao bi mač otca moga, deset godinah od života moga, dao bi desnicu moju!

TISBA.

Nu pokažite mi pismo!

ANGELO

(*pruži joj ga.*)

Evo ga!

TISBA

(*otvori pismo, baci pogled jedan na njega, — za sebe.*)

Rodolfo je!

ANGELO.

Poznate li ruku?

TISBA.

Da pročitam najprie! (*čita*) »Katarino, dušo duše moje, sada vidiš, da je sam Bog s nama. On je bio, koi je nas noćas čudom někim iz rukuh muža tvoga i žene te izbavio . . .« (*za sebe*) Žene te! (*čita dalje*) »Ja te ljubim, Katarino moja! ti si jedina žena, koju sam ja ikada ljubio. Neboj se za mene ništa, ja sam izvan pogibelji.«

ANGELO.

Nu, poznate li ruku?

TISBA

(*vrati mu pismo.*)

Nepoznam, gospodaru!

ANGELO.

Ne? nepoznate? — A šta velite vi na pismo to? Koi ga je pisao, čini mi se da nije sada u Padovu došao. To su rěči od starie ljubavi. O! vàs grad hoću da prevratim! Ja moram čověka toga naći, ja ga imati moram! Šta je vaše věće, Tisbo?

TISBA.

Tražite ga!

ANGELO.

Ja sam zapověd izdao, da se danas nitko u palaču nepusti, izvan vas i brata vašega, koga možebiti trěbujete. Svi drugi neka se ulove, i preda me dovedu. Ja ću ih sam da izpitam. Medjutim polovinu osvete moje u vlasti imadem, i ta zaista uteći mi neće.

TISBA.

Kako to?

ANGELO.

Žena moja umrěti mora.

TISBA.

Žena vaša?

ANGELO.

Sve je već gotovo. Prie nego ura jedna mine, past će glava od Katarine Bragadini, kao što zasluži.

TISBA.

Glava će joj pasti?

ANGELO.

U ovoj sobi.

TISBA.

U ovoj sobi?

ANGELO.

Čujte! Oskvèrnjena moja zakonska postelja pretvara se u grob. Žena ta umrěti mora. To je odsudjeno. Odsudio sam tako hladnom kèrvju, i odsudi toj milosti neima. Nepomažu tu ni suze, ni prošnje ikakove. Da najbolji moj priatelj za nju zamoli, ni najboljemu momu priatelju vèrovao nebi. Tako je! tako će biti! Nu, da mirno o tom govorimo! Trěba da znate, Tisbo! da ja ženu ovu mèrzim! Ženu ovu, koju ja samo iz obzirah za obitelj moju uzeh, jer imanja moja radi mnogih poklisarstvah biahu jurve do hèrdjava stališa pala, i jer htědoh ujaku mom u tom ugoditi, koi ženitbu tu željaše! Mèrzim ženu tu, kojoj je lice svagda žalostno, a duh potišten, kada je blizu mene! Ženu tu, koja mi děteta nerodi! A u ostalom,

mèrznja je ukorenjena u kèrvi, u obitelji našoj od starine, od postanka našega! Tkogod je Malipieri, taj někoga mèrziti mora. Prie ne, nego u onaj dan, kada mědni lav od svetoga Marka sa stupa svoga odleti, razširit će mèržnja krila svoja od měda, i izseliti se iz sèrca Malipierova. Moj děd mèrzio je markeza Azza, i dade ga noćju u studencu jednom od Mletakah utopiti. Otac moj mèrzio je prokuratora Badoera, i dade ga pri' gostbi kod kraljice Kornare otrovati. Ja, ja mèrzim ženu ovu. Ja joj nebi zla učinio bio, nu sada je sagrěšila sama. Tim gorje po nju! Sad je pedepsa mimoići neće. Nevelim, da sam ja i u čem bolji od nje; gorji sam; nu svejedno, ona umrěti mora. Mora biti, — to je nepromčnjiva moja odluka. Budite uvěreni, da žena ova umrěti mora. Da oprostim toj ženi! pa da kosti matere moje za nju za oproštenje vapiju, bilo bi zaludu!

TISBA.

A dopuštja li vama uzvišeni senat od Mletakah ?...

ANGELO.

Sve, kad se o kaštigi radi, ništa, kada o proštenju.

TISBA.

Ali pleme Bragadinah, pleme žene vaše? . . .

ANGELO.

Bit će mi zahvalno.

TISBA.

Vaša je daklem odluka nepomična. Ona umrěti mora. Dobro je! pravo imate. Nu budući da je sve još tajna, da se nijedno ime još spomenulo nije, zar nebi mogli njoj smèrt od ruke kèrvničke, palači ovoj biljegu od kèrvi, a vama javne prigovore prištediti? Kèrvnik je svakako svědok, a svědoka tu netrěba.

ANGELO.

Istina je! Otrovom bi bolje bilo. Nu tu otrova trěbalo bi da imamo, koje bèrzo děluje, a ja, vi mi možebiti ni věrovati nećete, takova otrova neimam.

TISBA.

Imam ja.

ANGELO.

Gdě?

TISBA.

Kod kuće.

ANGELO.

Kakova otrova?

TISBA.

Otrova Malaspina. Sěćate se valjada kutie one, koju mi je moj priatelj poslao iz Mletakah.

ANGELO.

Pravo dà! Rekli ste mi već o njoj něšta. To je bèrz i siguran otrov. Pravo imate, stvar tu razglašivati netrěba. Tako je bolje. Čujte me, Tisbo, — sve moje pověrovanje polažem u vas. Sami ćete priznati, da je to zakonito, što činiti naměravam. Uvrědjenu moju čast hoću da osvetim, i svaki muž u slučaju tom isto bi tako dělovao. Mučan je to posao, u koi sam se zamèrsio. Ja neimam priatelja do jedine vas. Bèrzo da umre, i da navěke tajna ostane, bolje će biti i po mene, i po ženu moju. Budite mi u pomoći! Ja vas potrěbujem. Hoće te l'mi pomoći?

TISBA.

Hoću!

ANGELO.

Ove žene neka nestane sa zemlje, bez da itko doznade kako i zašto. Grob se kopa, misa se pěva za mèrtvaca, a nezna se za koga. Tělo ću dati stražarom, koje još pod zatvorom dèržim, neka ga odnesu. Pravo imate, u potaji neka se sve okonča. Pošaljite koga po otrov.

TISBA.

Ja samo znadem, gdi je. Idem, da ga sama donesem.

ANGELO.

Idite, — ovdi ću vas dočekati? (*Tisba otidje.*) Dà, tako je bolje! Grěh je u tmini učinjen, i kaštigu neka

otajno primi. (*Vrata se od cèrkvice otvore. Podstarešina s prignutom glavom, i prekèrštenima rukama, izidje iz nje. Ide lagano kroz sobu. Baš kada na velika vrata hoće da otidje, obrati se Angelo k njemu.*) Je li pripravna.

PODSTAREŠINA.

Jest, milostivi gospodaru!

(*otidje. Katarina pojavi se u taj čas na pragu od cèrkvice.*

ČEVÈRTI PRIZOR.

Katarina, Angelo.

KATARINA.

Pripravna! Na što?

ANGELO.

Na smèrt.

KATARINA.

Na smèrt! Umrěti! Istina je daklem? — Je li moguće? O! nisam u bitju ni pomisliti toga! Umrěti! ne, ne, još nisam pripravna, nisam, nisam ni malo, gospodaru?

ANGELO.

A koliko vam trěba vrěmena, da se dostojno pripravite!

KATARINA.

O! to ja neznam, — mnogo, mnogo vrěmena!

ANGELO.

Bojite li se vi smèrti?

KATARINA.

Umrěti tako iznenada! A šta sam učinila takovoga, što bi smèrt zaslužiti moglo? Jedan mi samo još dan dajte! ne, više nego jedan dan! Ja ćutim u sebi, da ni šutra veće slobode imati neću. Ali život! Ostavite mi život moj! Bacite me u manastir koi! Zar je zaista nemoguće, da mi život poklonite?

ANGELO.

Nije nemoguće, čuli ste pogodbu, koja vas jedino spasiti može.

KATARINA.

Koju pogodbu? Ja sę je nesěćam više.

ANGELO.

Tko je pisao pismo ono? Kažite mi! Imenujte mi čověka toga! Predajte ga osveti mojoj?

KATARINA

(*kèrši ruke od sdvojenja.*)

Bože moj!

ANGELO.

Ako mi čověka toga u ruke date, živit ćete. Za njega věšala, za vas manastir! odlučite se!

KATARINA.

Moj Bože!

ANGELO.

Odgovarajte!

KATARINA.

Šta, da odgovorim! Svemogući Bože!

ANGELO.

Odlučite se!

KATARINA.

Zima mi je bilo u cèrkvici. Još i sada zebem.

ANGELO.

Čujte me! Ja ću milostiv prama vama da budem. Dajem vam uru jednu da se promislite. Uru jednu ostavljam vas ovdi na samom. Upotrěbite uru ovu, i razsudite dobro. Evo pismo to na tèrpezi. Podpišite ime čověka onoga, koi ga pisa, i vi ste izbavljeni. Katarino Bragadini! Od kamena su usta, koja vam govore: predajte mi u ruke čověka toga ili umrite! Ja vam uru jednu još dajem, poslědnju uru!

KATARINA.

O! jedan samo dan!

ANGELO.

Uru jednu!

(*otidje.*)

PETI PRIZOR.

KATARINA. (*sama.*)

Ova vrata... (*ide na vrata*) o! čujem, gdě ih ključem zatvora! (*ide k prozoru.*) Ovaj prozor... (*pogleda van.*) O! a bezdno, koje pod njim zija! (*padne na stolicu*) Umrěti! Bože, moj Bože! Dà strahovite misli, umrěti, i tako iznenada! Jednu samo još uru! Kako strašno rěči ove probijaju moje uši: jednu samo još uru, zatim hladna, studena smèrt! Bólja mi tělo obuzime! kosti su mi izlomljene! Odveć je tvèrda stolica ova! (*ustane*) U postelji bi bolje odpočinuti mogla. Jedan samo časak pokoja! (*podje k postelji*) jedan samo časak pokoja! (*otvori zavèse od postelje, i sva uplašena tèrgne se natrag. Na městu od postelje stoji panj cèrnim suknom zastèrt, i na panju sěkira.*) Bože! šta vidim ovdi? Kakovo se strašilo ukazuje mojima očima! (*Naglo zatvori zavèse; sva je od dèrhtavice obuzeta.*) O! neću tamo da pogledam više! O Bože moj! To me očekuje, to! Bože, Bože! i ja sama sa spravom tom ovdi! (*odvuče se do velike stolice.*) Sada je tamo za mnom! Za mnom! Oh! neusudjujem se glavom maknuti više! Oprostite! oprostite! to nije sanjka, to je istina, strahovita istina! Tamo za zavěsom onom!

(*vratašca u dubljini prizora otvore se. Rodolfo se pojavi.*)

ŠESTI PRIZOR.

Katarina, Rodolfo.

KATARINA.

O nebesa! Rodolfo!

RODOLFO

(potèrči k njoj.)

Katarino! ja sam! Jedan samo časak! Ti si sama. O neizkazane srěće!... Ti si problědila, Katarino! Šta ti je? Ti si zabunjena.

KATARINA.

Zar se čudiš tomu? Kolika je nesmotrenost od tebe! Sada u pó dana ovamo doći!

RODOLFO.

Ah! u odveć velikom sam nemiru bio. Nisam se više obustaviti mogo.

KATARINA.

U nemiru! a zašto?

RODOLFO.

Kazat ću ti, mila moja Katarino!... Ah, sada sam srětan, kad tebe samo vidim, da si tako mirna!

KATARINA.

Kako si unišao ovamo!

RODOLFO.

Ključem, koi si mi noćas sama dala.

KATARINA.

To znam, — ali u palaču kako?

RODOLFO.

Ah! to je upravo, što mi strah zadaje. Unišó sam lahko, bez zaprěke unutra; nu tako lahko, čini mi se, izići odavde neću.

KATARINA.

Kako to?

RODOLFO.

Stotnik od tělesne straže javio mi je na vratih, da za dana nitko iz palače izići nesmije.

KATARINA.

Nitko za dana! (*za sebe.*) Neima daklem načina za poběći odavde! O svemogući Bože!

RODOLFO.

Neima vratah, koja od ustavnikah čuvana nebi bila. Sva palača, čini se, kao da je u tamnicu pretvorena. Srěća mi posluži, te se kradom u veliku šetnicu uvukoh, i evo me sada ovdi. Možeš li se, Katarino, ozbiljno zakleti, da se ovdi ništa pripetilo nije?

KATARINA.

Ništa, ništa. Umiri se, moj Rodolfo! Ovdi je sve, kao što je i bilo. Eto vidi, da se u sobi ovoj ništa proměnilo nije. Ali idi, idi bèrzo odavde. Podesta bi doći mogao, to je, čega se neprestano bojim!

RODOLFO.

Toga se, Katarino, neboj. Podesta je sada tamo doli, na mostu Molino. On izpituje někoje ljude, koje su četnici ulovili. O, Katarino, ja sam u velikoj brigi bio! Sve mi se danas u neobičnom vidu ukaza, sve, kako u gradu, tako i u palači. Nebrojene straže obilaze ulice. Cèrkva sv. Antuna zastèrta je cèrninom. Tamo se sada služba mèrtvačka pěva. Za koga? To se nezna. Znaš li ti, Katarino?

KATARINA.

Neznam!

RODOLFO.

Meni nemoguće biaše u cèrkvu prodrěti. Vas je grad od prevelika straha zanèmio. Nečuje se nigdi žive rěči. Sigurno je, da nědgi něšta strahovitoga biva! Nu gdě, to dokučiti nemogu. Ovdi daklem nije, a više netražim, više mi znati netrěba. Uboga moja Katarino, ti od svega toga ništa ni neslutiš u samoći ovoj!

KATARINA.

Ništa!

RODOLFO.

Šta je nama do svega toga? Kaži mi, jesi li se od noćašnjega straha sabrala opet? Da nemiloga slučaja!

još ga ni sada razuměti nemogu. Katarino! izbavio sam te od nevrědnoga onog Omodea. On ti više zla učiniti neće.

KATARINA.

Misliš?

RODOLFO.

On je mèrtav. — Nu šta je tebi, Katarino! ti si žalostna! Kriješ li ipak něšto preda mnom? Ako tebi, Katarino, pogibelj kakova prěti! O! prie neg što tebe nesrěća stigne, trěba mene, da životom razstave!

KATARINA.

Nije ništa, zaista ništa. Ja ti se zaklinjem, da nije ništa. Želila bi samo, da si se već udaljio odavde! Sbog tebe dèrhtjem.

RODOLFO.

Šta si činila ti, kad sam ja stupio ovamo unutra?

KATARINA.

O Bože! umiri se, moj Rodolfo! ja nisam žalostna bila, dapače hotěla sam, da se rěčih onih sětim, koje ti tako lěpo pěvati uměš! Vidiš, evo još gitare moje.

RODOLFO.

Ja sam ti jutros pisao. Srětoh zatim Reginelu, i dadoh joj pismo. Nisu li ga možebiti ulovili? — Jesi li ga primila, Katarino?

KATARINA.

Primila sam ga . . . . . i evo ga ovdi.

(pruži mu pismo.)

RODOLFO.

Ah! U tebe je! to je dobro. Takovo pismo svagda samo dušu uznemiruje onomu, koi ga piše.

KATARINA.

O! Svuda na vratih ustavnikah! — Nitko za dana iz palače izići nesmije!

RODOLFO.

Nitko. Kao što ti rekoh. Tako glasi zapověd.

KATARINA.

Sada, Rodolfo moj, vidio si me, govorio si sa mnom, sad si umiren, vidiš, da ovdi neobičnoga ništa nebiva, sada, Rodolfo moj! idi! — Idi, u ime Božje! Da ne bi podesta došao! idi bèrzo! Kada do noći u palači ostati moraš, hoću sama, da ti kabanicu složim. Tako! sada još pokri glavu! Uměšaj se medju četnike, neuklanjaj im se odveć, dèrži se kao navadno, nepokazuj nikakove smutnje na licu! Smutnja ponajviše sama sebe odaje. I ako bi ti zapovědio tkogod, da šta napišeš, uhoda koja, da ti zanjku stavi, čuvaj se, traži načina kakova, nepiši!

RODOLFO.

Čemu ta opomena, Katarino?

KATARINA.

Čemu? Jerbo nebi rada, da itko ruku tvoju vidi. Ja hoću da tako bude, to je volja moja. Ta ti neznaš, priatelju moj, da i žene ćudih svojih imadu. Hvala ti na pohodu, — tako me je srětnom učinio. Sada vidiš, da sam mirna, zadovoljna, vesela; vidiš, da je ovdi pismo tvoje, tamo gitara moja, sada idi, idi bèrzo! Ja ti zapovědam da ideš. — Nu jednu samo još rěčcu!

RODOLFO.

Govori!

KATARINA.

Rodolfo, ti znaš, da je ljubav naša svagda čista bila.

RODOLFO.

Pak?

KATARINA.

Danas, danas te ja za něšto molim. Rodolfo, poljubi me jedanput!

RODOLFO

(*zagèrli ju vatreno.*)

O! razkošja nebeskog!

KATARINA.

Nebo preda mnom otvoreno vidim!

RODOLFO.

O! blaženstva neizkazana!

KATARINA.

Jesi li srětan?

RODOLFO.

Blažen!

KATARINA.

Sada idi, moj Rodolfo!

RODOLFO.

Hvala ti, Katarino!

KATARINA.

S Bogom, Rodolfo!

RODOLFO

(*stane na vratih.*)

Ti si jedina ljubav moja!

(*otidje.*)

SEDMI PRIZOR.

KATARINA (*sama.*)

Běžati, poběći š njime! O! za jedno oka trenutje mislila sam i o tom! Bože! Bože! běžati š njime! Nu nemoguće je! Bez koristi bi samo i njega upropastila bila! O! samo ništa da mu se nedogodi! Ako ga samo ustavnici neulove! Večeras samo da srětno iz palače izidje! Ne, ne! Zašto bi baš na njega sumnja pasti morala? Izbavi ga, Bože svemogući! (*ide i posluškuje na vratašcih*) čujem još korake njegove. Ljubezni moj! Sada se više nečuju. Božja ruka neka te vodi, moj Rodolfo! (*vrata se velika otvore.*) O nebo!

(*Angelo i Tisba stupe unutra.*)

OSMI PRIZOR.

Katarina, Angelo, Tisba.

KATARINA

(*za sebe.*)

Tko je ta žena? Žena ta od noćas?

ANGELO.

Jeste li se odlučili?

KATARINA.

Jesam!

ANGELO.

Da ćete mi onoga imenovati, koi je list onaj pisao, ili da ćete umrěti! Jeste li se odlučili, da mi ga imenujete?

KATARINA.

Nisam! Nikada!

TISBA

(*za sebe.*)

Hrabra, plemenita ženo!

(*Angelo dade Tisbi znamenje. Ona mu dodade sreberno stakalce, koje on na terpezu metne.*)

ANGELO.

Pripravite se daklem, da ovo popijete!

KATARINA.

Je li otrov?

ANGELO.

Jest, otrov je.

KATARINA.

Gospodine Bože moj! Ti ćeš jednom čověka ovoga suditi. Budi mu milosèrdan.

ANGELO.

Ženo, proveditur Urzeolo, takodjer od Bragadinah, jedan od dědovah tvojih, dao je Marcelu Galba, ženu svoju za isti taj grěh na isti način pedepsati.

KATARINA.

Iskreno, dajte, da govorimo. Bragadini — šta će ovdi sada Bragadini? O tom govora nije. Vi ste zločinac, malovrědnik! Dolazite k meni hladnokèrvno, i nosite otrova u ruci. Grěšna sam!! Ja grěsna nisam. Tako barem nisam, kao što vi scěnite. Ali toliko se poniziti neću, da nastojim, pred vami se, pred Angelom Malipierom opravdati. Vi stè laža, i tako mi ipak vèrovali nebi. Vi istinu nepoznajete. Potišteni čověče! Vi ste me radi novca moga uzeli, jer sam bogata, jer guštjerne od Mletakah obitelji mojoj prinadleže. Pomislili ste onda: to svake godine sto hiljadah cekinah nosi, daj da děvojku tu uzmemo. A kakav biaše život, koi mi kod vas za ovo pet godinah u dio pade? Govorite! Vi mene neljubite, i opet ste toliko ljubomorni. Vi mene pod zatvorom dèržite. Vi imate priložnicah, to je vama dopušteno. A šta na světu muževom dopušteno nije? Svagda opor, svagda neuljudan prama meni. Nikada dobre rěči iz ustiuh vaših. Svagda o dědovih vaših, o duždih i obitelji vašoj govorite, misleći time mene poniziti u plemenu mome. Scěnite li možebiti, da pri takovom postupanju žena srětna biti može? Onaj samo, koi je podnio tolika, kolika podnesoh ja, znati će razsuditi, koliko slaba žena podněti može! Znajte daklem, znajte: ja sam imala ljubovnika, prie nego vas poznadoh, imala sam čověka, koga neprestano još i sada ljubim. Vi ćete me ubiti zato. Vi me ubiti smijete, o dà strahovite dobe, u kojoj živimo! Pismò, listić od papira daje vam pravo to, i povod taj! Prekrasne pravice! Vi ste i tužitelj moj, i sudac i kèrvnik moj! Vi me noćju u tmini i tamnici otrovom ubijate. Dana vam je moć tomu, i vi ste tako nevaljali, da ju zaista i upotrěbljujete. (*obèrne se k Tisbi*) Vi ste žena kao i ja, kako vam se vidi čověk ovaj?

ANGELO.

Pazite!...

KATARINA

(*k Tisbi.*)

A vi? tko ste vi? šta tražite vi od mene? Zaista hvale je vrědno, što vi ovdi činite! Očita ste priložnica muža moga, propast moja koristi vam donosi, vi

ste gledali, da me uvrebate, vi me pri pogrěški ulo-viste, vi meni na glavu upirete pete vaše. Pomažete čověku ovomu u opačini svojoj. Tko zna? Možebiti da ste ga sami na to pobudili, sami mu otrov za uboj-stvo to nabavili! (*k Angelu*) Gospodaru, kako vam se vidi žena ova?

ANGELO.

Gospoje!...

KATARINA.

Zaista, mi smo svi troje iz lěpe, krasne domovi-ne! Kakova je to jadna dèržava, gdě muž ženu svo-ju slobodno gaziti smije! gdě ljudih ima, koji ga hvale zato i govore: pravo si učinio. Toskari je kćer svoju ubio, Loredano ženu svoju, Bragadini... Nije li to sramota? Dà, sva dèržava mletačka ovdi je sada u sobi ovoj! Ovdi u vas dvojici! Ništa nemanjka više! (*kazujuć na Angela*) Okrutnih Mletakah, — evo ih! (*kazu-juć na Tisbu*) Nečistih, oskvèrnjenih Mletakah — evo ih ovdi! (*k Tisbi*) Jesam li mnogo možebiti rekla, — tim gorje po vas, zašto ste došli ovamo?

ANGELO

(*uzme ju za ruku.*)

Hoćete li k koncu jedanput?

KATARINA

(*stupi k stolu*)

Neka bude daklem, što želite... (*pruži ruku za sta-kalcem*) Ako biti mora... (*strese se, i tèrgne se natrag*) Ne, ne, — o strahovite misli! Ja nemogu, ja neću nika-da! Još prekasno nije, promislite si, gospodaru, pro-mislite si vi, koi ste svemogući! Ženu, slabu, zapu-štenu, nemoćnu, bez snage, bez roditeljah i priateljah, ženu, koja nikoga neimade! Takovu ženu ubiti! — u kutu kojem kuće ove nemilo otrovati! — Majko moja! majko moja! majko moja!

TISBA.

Uboga ženo!

KATARINA.

Rekli ste mi, da sam uboga žena! Te su vam rěči iz ustah proizišle, ja sam ih dobro razuměla! Ne-

tajite, da ste mi to rekli! O milosèrdja, milosèrdja meni sirotoj! Ublažite se, nebudite okrutni proti meni! Hoće da me ubiju, to vidite! Je li moguće, da ste i vi dionica opačine te? Ne, ne! to moguće biti nemože! Poslušajte me, i kažite to zatim Podesti! Recite mu, izvěstite ga, kako ružno, nevaljalo děla! Iz vaših ustah ako čuje, bez koristi biti neće! Ako sam vas malo prie uvrědila, oprostite mi! Gospoje, ja vama nikada zla učinila nisam, ja nikada proti ženskoj časti sagrěšila nisam! Vi me razumiete, to mužu momu sama kazati nemogu. Muževi neće, da nam takova šta věruju. Ja umrěti nemogu, slobode tomu neimam. Ja sam slaba žena, koja za milost, za oproštenje moli. Ja se toga nestidim. Ja plačem; jer se od smèrti pripadam. Šta ću mu ja zato?

ANGELO.

Ni rěči više, — pripravljajte se na smèrt!

KATARINA.

Ah! nedate mi da dovèršim. (*k Tisbi*) Vi sami vidite, da mi govoriti nedade. Je li to pravo? On vidi, da sam takovih stvarih rekla, koje su vas ganuti morale. Sad mi neda, da rěči moje nastavim. (*Angelu*) Nakaza od čovèka!

ANGELO.

To je odviše. Katarina Bragadini, učinjena opačina zahtěva pedepsu svoju, otvoreni grob ište mèrtvaca, pogèrdjeni muž smèrt žene svoje. Sve rěči, koje ti iz ustah protiču, zaludu su, tako mi višnjega Boga na nebesih! (*kazujuć na otrov.*) Hoćete li piti, ili ne?

KATARINA.

Neću!

ANGELO.

Ne? Neka se daklem pèrva moja naměra izvèrši! Ovamo s mačem! S mačem ovamo! Troilo! Gdě si?... Sam idem po njega!

(izidje naglo na vrata u dubljini scene, i zatvori ih za sobom.)

DEVETI PRIZOR.

Katarina, Tisba.

TISBA.

Čujte me! bèrzo! Jedno nam samo oka trenutje ostaje! On vas ljubi, neimam zato na ništa drugo da mislim, nego samo na vas. Učinite, što se od vas zahtěva. Učinite, propali ste inače! Ja vam više kazati nesmijem. Vi ste izvan sebe. Rěč mi se izmače malo prie, da vas žalim, rekoh samo: »Uboga ženo!« i vi nesmotreni biaste, i glasno ponoviste rěči te pred Podestom, koje bi bile mogle sumnju njegovu pobuditi. Da vam sve kažem,... ah, duša je vaša sada razdražena, mogli bi nepametnoga šta učiniti, i sve tèrsenje moje zaludu bi bilo. Nemojte, neka bude, kao što zahtěva! Pijte! Mač od kèrvnika ako udari, spasenja više neima. Ne protivite se dalje! Šta ćete više da vam kažem? Ja znam někoga, koi vas ljubi, i kojemu bi ja rado uslugu učinila... Vi me nerazumiete, što vam govorim, nu meni sèrce cěpa.

KATARINA.

Gospoje!...

TISBA.

Učinite, što se od vas zahtěva! Ne protivite se! Ni rěči više! Nada svim, nemojte, da pověrovanje popusti, kojim me muž vaš udostojava. Čujete li me? Više vam ja kazati nesmijem, bojim bo se, da mučati nebi znali. Dà, dà, u sobi ovoj ima sirota jedna žena, koja umrěti mora, nu vi ta biti nećete. Jeste li me razuměli?

KATARINA.

Učinit ću, kao što zahtěvate!

TISBA.

Dobro daklem! Evo ga, gdě se vratja! (*Tisba potèrči na vrata u isti čas, kada se otvore.*) Sami hodite, sami, milostivi gospodaru!

(*u stražnjoj sobi vide se četnici s golimi mačevi. Angelo stupi unutra. Vrata se zatvore.*)

DESETI PRIZOR.

Katarina, Tisba. Angelo.

TISBA.

Sklonila se je otrov da pije.

ANGELO

(*Katarini.*)

Ovaj čas daklem!

KATARINA

(*uzme stakalce. Tisbi.*)

Ja znam, da ste vi priložnica muža moga. Ako je potajnu vašu misao vama izdaja ulila, ili požuda, da me u propast bacite, ili teženje, da město moje zauzmete, za koje vam zavidila nebi, to bi zaista gadno, nevrědno dělo bilo, i akoprem je težko u dvadeset i drugoj godini dobe svoje umrěti, volila bi ipak otrov taj izpiti, nego takovim grěhom dušu svoju gubiti.

(*Pije.*)

TISBA

(*za sebe.*)

Bože moj! koliko rěčih u zalud!

ANGELO

(*ide na vrata u dubljini prizora i otvori ih na pola.*)

Odlazite sad odavde!

KATARINA.

Ah! napitak ovaj svu mi kèrv u led pretvara! (*Tisbi.*) Ah! gospoje (*Angelu.*) Jeste li sada zadovoljni? Osěćam smèrt po svem tělu mome. Sada se vas više nebojim. Čujte me daklem, sada ću vam kazati, vam, koi ste mučitelj moj, vrag moj bili, kazat ću vam slobodno, kao što ću do mala i pred prěstoljem božjim kazati, dà, ljubila sam čověka jednoga, nu čista sam i neoskvèrnjena!

ANGELO.

Nevěrujem.

TISBA

(*za sebe.*)

Ja věrujem.

KATARINA.

Muka me hvata!... Ne! ne na ovu stolicu! Nedirajte u mene. Odlazi odavde, nevrědni čověče! (*ide dèrhtajućim korakom prama cèrkvici svojoj.*) Hoću da klečeć umrem! Pred mojim oltarom. Sama da umrem! u miru. Daleko od vas, da me oči vaše negledaju! (*dodje do vratah, i tamo se o zid nasloni.*) Hoću da umrem Bogu se moleći. (*Angelu.*) Molite se za me!

(*otidje u cèrkvicu.*)

ANGELO.

Troilo! (*vratar stupi unutra.*) Uzmi iz škrinjice moje ključ od potajne moje sobice. Tamo ćeš dva čověka naći. Dovedi ih ovamo;.. nu ni rěči š njima negovori. (*vratar otidje. Tisbi.*) Sada one, koji su danas u palači ulovljeni, trěba da izpitam. S noćnimi stražari samo da govorim jošte, pak onda predat ću sve vašoj brigi, — vi ćete se starati, da se overši, što od potrěbe bude. Nu nada svim čuvajte tajnu!

(*Dva noćna stražara, koje vratar vodi, unidju unutra. Vratar otidje opet.*)

JEDANAESTI PRIZOR.

Angelo, Tisba, dva noćna stražara.

ANGELO

(*k stražarom noćnim.*)

Vi ste već više putih u palači ovoj pri noćnih pogubljenjih bili. Vi znate grobnicu, gdě je?

JEDAN OD STRAŽARAH.

Znamo, milostivi gospodaru!

ANGELO.

Ima li takovih ulazah, koji bi tako zabitni bili, da bi vi i po danu, kao na priliku danas, gdě palača

ova vèrvi od oružanih, u grobnicu tu sići, i zatim opet iz palače izići mogli, nu bez da vas itko ovdi opazi?

JEDAN OD STRAŽARAH.

Znademo mi i unići i izići opet, bez da nas itko opazi.

ANGELO.

Dobro! (*otvori sobu od cèrkvice.*) Evo ovdi mèrtva jedna žena. Odnesite ju potajno u grobnicu. U grobnici naći ćete izvadjen kamen, i tu pod kamenom izkopan grob. Ženu tu spustit ćete u grob, a na grob navalit ćete kamen.

JEDAN OD STRAŽARAH.

Bit će kao što zapovědate!

ANGELO.

Vi morate kroz sobu moju proći. Idem, da vidim, da nikoga tamo nebude. (*Tisbi.*) Gledajte, da se sve u potaji svèrši!

(*otidje.*)

TISBA

(*izvadi kesu.*)

Dvě hiljade zlatnih cekinah ima ovdi. Vaši će biti! Sutra primit ćete dvostruko toliko, ako učinite, što vam ja reknem.

STRAŽAR

(*uzme kesu.*)

Pazar je gotov! kuda ćete da idemo?

TISBA.

Najprie u grobnicu.

DRUGI ODSĚK.

Spavaća soba. U dubljini scene Alkova sa zavěsami i posteljom. Na svakoj strani od Alkove po jedna vrata. Vrata s desna zastèrta sazi. Različito pokućtvo: tèrpeze, stolice, po kojih krinke, lepeze, na pola otvorene škrinjice, teatralne odore itd. tamo amo razsute leže.

PÈRVI PRIZOR.

(*Tisba, oba nočna stražara, mlad cèrnac kao dvorjanik, Katarina, u ponjavu zavijena, leži na postelji. Vidi se na pèrsih njezinih razpetje od měda. Tisba uzme ogledalo, i odkrije blědo lice Katarinino.*)

TISBA
(*cèrnçu.*)

Svěću ovamo! (*prisloni ogledalo ustnicam Katarine*) Ja sam mirna! (*zatvori opet zavěse od Alkove. Nočnim stražarom.*) Znate li vi za cělo, da nas uz put nitko vidio nije?

STRAŽAR.

Pomèrčina je velika. Grad je u ovo doba kao pustinja. Vi znate i sami, da nas srio nije nitko. Vi ste vidili, kako smo škrinju u grob spustili, i zatim kamen navalili. Nebojte se ništa! Mi neznamo, je li žena ova zaista mèrtva, nu to je sigurno, da ju je za ovaj svět raka progutala. Možete s njome započeti, što vam volja.

TISBA.

Dobro! (*cèrncu.*) Gdě su one mužke oprave, koje ti rekoh, da nezaboraviš?

CERNAC
(*kazujuć na zavežljaj jedan na strani.*)

Evo ih, gospoje moja!

TISBA.

A dva ona konja, jesu li u dvoru?

CERNAC.

Jesu, zauzdani i osedlani.

TISBA.

Jesu li konji dobri?

CERNAC.

Budite uvěreni, da jesu.

TISBA.

Dobro! (*stražarom.*) Kažite mi, koliko je vrěmena potrěbno, da čověk na dobrom konju iz mletačke děržave izidje?

STRAŽAR.

To od puta zavisi, kojim se udari. Najkratji je put na Montebako, koje već u papinsku děržavu pada. Za tri sata tamo se doći može. Put je dobar!

TISBA.

Dobro! idite sad! nu nada svim, negovorite ništa! Sutra ćete moći po obećanu platju doći. (*stražari otidju. Cèrncu.*) Ti pako, zatvorit ćeš vrata od kuće! Nepusti nikoga unutra, došò tko pod izlikom, pod kojom mu drago!

CERNAC.

Rodolfo imade osobiti ulaz. Hoćete li, da zatvorim i onaj?

TISBA.

Ne, nemoj! Neka ostane otvoren! pusti ga unutra, kako dodje. Nu samo njega; nikoga drugoga. Pazi, da nitko živ ovamo nedodje, osobito kad Rodolfo bude ovdi. A i ti, neulazi unutra, dok te ja nezovnem. Sada idi!

(*Cèrnac otidje.*)

DRUGI PRIZOR.

Tisba, Katarina, (u Alkovi.)

TISBA.

Znam, da ga već dugo čekati neću. Ona umrěti nehtěde. Lahko je to dokučiti, znade bo, da je

ljubljena. Ali ako toga nije, onda je bolje umrěti, nego li bez ljubavi živiti! (*obèrne se k postelji.*) Onda bi zaista i ti rado umèrla bila. — O! glava mi gori. Tri noći bez počinka! Preksinoć svečanost, sinoć strašni sastanak, gdě ga zatekoh, — danas... O! noćas ću spavati dosta! (*baci oko na teatralne sprave, koje oko nje leže.*) Kako smo mi srětne, mi umětnice! Na prizoru slave nas, i u zvězde nam kuju imena. »Vi ste Rozamundu prekrasno igrali.« O ludah velikih! Nalaze nas, da smo lěpe, dive nam se, bacaju nam cvětja i věnacah, nu věnci ti na ranjeno sèrce padaju. O! Rodolfo! Rodolfo! Věrovati ljubavi tvojoj, biaše zrak života moga, bez kojega više disati nemogu. Dok sam još u ljubav tvojú věrovala, biaše mi najmilia misao, pred njegovima očima umrěti, tako umrěti, da bi uspomena moja navěke u duši njegovoj živila, da bi sěna moja navěke uz njega lebdila, medju njim i svimi ostalimi ženami. Smèrt nije ništa. Ali zaboravljenoj biti! — Nu ja neću, da me on ikada zaboravi. Evo me daklem, kuda sam dospěla, kuda sam pala! Evo, šta svět iz mene učini! evo, šta učini ljubav iz mene. (*Pridje k postelji, razastre zavěse, gleda jedan čas Katarinu, koja nepomično leži, i uzme razpetje.*) O! dobra moja majko! ako je razpetje ovo ikomu na světu blagoslova donělo, zaista kćeri tvojoj donělo nije!

(*Metne razpetje na tèrpezu. Zastèrta vratašca otvore se. Rodolfo unidje.*)

TRETJI PRIZOR.

Tisba, Rodolfo, Katarina, (jednako još za zavěsom.)

TISBA.

Ti si li to, Rodolfo? Tim bolje! S tobom imam da něšto progovorim. Čuj me!

RODOLFO.

A i ja, i ja s vami imam da govorim, i vi me poslušat morate!

TISBA.

Rodolfo!

RODOLFO.

Jeste li sami?

TISBA.

Sama sam.

RODOLFO.

Zapovědite, da se ovamo unutra nitko nepuštja.

TISBA.

To je već učinjeno.

RODOLFO.

Dopustite, da oba ova vrata zatvorim.

(*zatvori vrata.*)

TISBA.

Šta će iz svega toga da bude?

RODOLFO.

Odkuda vi dodjoste sada? Zašto ste tako blědi? Šta ste danas činili, govorite? Šta su ruke ove danas činile? Gdè ste vi proklete ure strašnoga ovoga dana proveli? Govorite!... Ne, ne! Mučite! ja ću da govorim! Neodgovarajte, netajite, neizmišljavajte, nelažite! Sve mi je poznato, sve! Ondi je i Dafna bila... dva samo koraka od vas. Vrata su vas samo razstavljala od nje,.. u cèrkvici. Dafna je sve čula i vidila. Ona sve rěči znade, koje ste medju sobom govorili. Podesta reče: Ja otrova neimam. Vi odgovoriste: ja imam otrova. — Ti otrova imadeš! Jesi li to kazala? govori, jesi ili nisi? Laži barem! Ha! Ti otrova imadeš, a ja, ja nož imadem!

(*izvuče nož iz nědarah.*)

TISBA.

Rodolfo!...

RODOLFO.

Jedan četvèrt sata imate, da se na smèrt pripravite!

TISBA.

Ah! ti hoćeš da me ubiješ! Vlastitom rukom, sada odmah, bez da dužje čekaš, bez da se uvěriš! I tebi

tako lahko biaše, odlučiti se na takovo šta? Toliko li ja vrědim tebi? Iz ljubavi prama drugoj ženi ubijaš mene! Istina je daklem, reci mi barem vlastitimi usti: Ti me ljubio nisi nikada!

RODOLFO.

Nisam nikada!

TISBA.

Dosta! Ove me već rěči ubiše. Nož tvoj izbavit će me samo što skorie od života.

RODOLFO.

Ja da vas ljubim! Ja vas ljubio nisam nikada! Hvala Bogu! ponositi se mogu time, — ja sam vas žalio samo, ništa više!

TISBA.

Nezahvalna dušo! — A jesi li ljubio onu?

RODOLFO.

Jesam li je ljubio? Oh! čuj me, kazat ću ti, — i to nek ti bude muka. Jesam li je ljubio! Ono čisto, sveto bitje, onu ženu, koja mi sve, život moj, kèrv moja, utěha moja, jedina moja misao, světlost života moga biaše, — onu ženu — jesam li je ljubio, pitaš?

TISBA.

Dobro sam učinila daklem.

RODOLFO.

Dobro si učinila?

TISBA.

Dà, dobro sam učinila. A znaš li ti za cělo, šta sam ja učinila?

RODOLFO

O! znam, kako da neznadem! Po drugiput me pitate, znam li? — Nisam li rekó, da je Dafne ondi bila, da je slušala govore vaše. — Suze roneć pripovědala mi je: »Gospodaru, gospodaru! njih troje bilo je samo u sobi, ona, podesta, i još druga něka-

žena, strašna žena, koju podesta *Tisbom* nazivaše. Gospodaru, dvě duge strahovite ure, dvě ure borenja sa smèrtjom, mučili su nesrětnicu, koja nije znala drugo, nego plakati, cviliti, moliti, da joj život oproste!« — Ti si molila, da ti život oproste, ljubljena moja Katarino! Klečeć, sklopljenima rukama, puzeć pred njimi molila si, i oni te odtisnuše od sebe, okrutni ti ljudi! A žena ta Tisba išla je da otrova donese! I žena ta Tisba natěra te, da ga izpiješ! I mèrtvo tvoje tělo, ona ga odnětr dade, Tisba ta, čudovište to od žene! — Kuda ste ga metnuli, kuda?.... To je ona učinila, ona Tisba! znano mi je to, dobro znano! (*izvadi rubac iz džepa.*) Čiji je rubac, koi ja kod Katarine nadjoh, čiji je? Tvoj! (*kazujuć na razpetje.*) Razpetje ovo, koje kod tebe vidim, čije je? Ubijene Katarine!... Ha! i ti pitaš, znam li za cělo, šta si učinila? Sada, ženo, sada kleči, moli, cvili za život, čini bèrzo, konac se približava!

TISBA.

Rodolfo!...

RODOLFO.

Tražiš, da me prevariš?... Laži bèrzo! Čim ćeš da se opravdaš? Govori!

TISBA.

Ničim, Rodolfo! — Sve, što ti je dokazano, istina je. Věrovati možeš sve. Dobro si mi baš došao, Rodolfo! ja sam umrěti hotěla. Tražila sam načina, da ukraj tebe, da do noguh tvojih umrem. Od tvoje ruke da poginem! To je mnogo, tomu se ni nadala nisam. Od tvoje ruke, na tvojem krilu da umrem! Hvala ti, Rodolfo! Ti ćeš poslědnje moje rěči, poslědnje moje uzdahe čuti! Ja više neću da živim. Mene ti neljubiš, ubij me daklem. To je jedino, što još za mene učiniti možeš. Hoćeš li me daklem, Rodolfo moj, ubiti?

RODOLFO.

Gospoje!...

TISBA.

Jedno me samo oka trenutje poslušaj! ja sam svagda jadno, sažaljenja vrědno stvorenje bila. To

prazne rěči nisu; govori ih moje od težkih jadah izranjeno sèrce. Žene moga stališa mnogo sažaljenja nenalaze. Neznade svět, koliko snage i krèposti mi često posědujemo. Zar ti scěniš, da je meni život toliko omilio? Kao malahno děte bila sam prósjakinja, u šestnaestoj godini dobe moje bila sam bez hlěba. Mogućna gospoda odnesoše me sa ulice u palače svoje. Iz jednoga gada padala sam u drugi. Gladi ili sramote! Znam ja, da nam vele: umrite od gladi! — Ah! neznadu ljudi, kako je težko umirati od gladi! Sve se milosèrdje štedi samo za velike gospoje. Kada one plaču, onda utěhe sa svih stranah. Kada one sagrěše, svatko im rado praštja! I opet se neprestano tuže! Nu mi, za nas je svašta velika milost; za nas, pogažene stvore! — Bačene, iztěrane smo u pustinju. »Šta će ta žena? Napolje s-njom! Zašto se tuži? Zašto plačeš ti, ženo? Ti si zato na světu, da tèrpiš, da se mučiš!« — Rodolfo! Nećutiš li u sebi, da je meni u stališu mom jedina želja biti morala, sèrce koje naći, koje bi me razuměti moglo! Nemoradoh li ja ljubiti koga? Ja ti toga negovorim, da milosèrdje tvoje pobudim. Čemu bi mi sada milosèrdje tvoje? Prošlo je meni već sve ufanje! Ali ja te ljubim, i tek nakon smèrti moje doznati ćeš, kako te ljubim! Doznati ćeš, moj Rodolfo, kada mene više nebude! Šest je měsecih, odkako te poznam, nije li tako? i šest je měsecih tomu, što u oku tvom život moj prebiva, u posměhu tvom zadovoljnost moja, u uzdahu tvom duša moja! — Mučila sam te često ljubomorstvom mojim, nu sada, sada mi je sve poznano. Ja te zato neukoravam. Ti tomu kriv nisi. Sada znadem, da je sèrce tvoje od sedam jur godinah ženi onoj posvetjeno. Ja sam za tebe igra samo i zabava bila. To je naravno. Ja te zato nekorim nimalo. A šta sada da počmem? Bez ljubavi tvoje da živim! To nemogu! U tebi je život moj. Ali ti, ti me neslušaš, ti nećeš da me poslušaš!

RODOLFO.*

Znadem li za cělo! Podesta ode po četnike, i medjutim ste vi njoj tako strašnih stvarih govorili, da se je ona sklonila, da otrov popije. Zar nevidite, da sam izvan sebe? Gdě je Katarina? Odgovarajte! Jel'

istina, da ste ju ubili, otrovali? Gdě je? Govori! Znaš li, da je ona jedina žena, koju sam ljubio? Jedina, čuješ li, jedina!

TISBA.

Jedina! Jedina! O! hiljadu udaracah u sèrce moje! To je odviše! — Smiluj se, tako ti Boga jedinoga! (*kazujuć mu na nož u ruci.*) Daj još poslědnji sada!

RODOLFO.

Gdě je Katarina, jedina, koju ljubim?

TISBA.

Ah! nemilosèrdni! Razderi mi dakle sèrce! Dà, ja mèrzim ženu tu, čuješ li, ja ju mèrzim. Istinu su ti kazali, ja sam se osvetila, ja sam ju otrovala, ubila.

RODOLFO.

Ha! sama li kažeš? Tako mi Boga! čini mi se, da se još ponosiš činom tim!

TISBA.

Ponosim se, dà kako! I što učinih, u bitju bi bila još jedanput učiniti! Udri!

RODOLFO

(*vas izvan sebe.*)

Ženo!

TISBA.

Ja sam ju ubila, ja! Udri!

RODOLFO.

Nesrětnice!

(*udari joj nož u pèrsa.*)

TISBA

(*padajuć.*)

U sèrce si sgodio! Pruži mi ruku tvoju, Rodolfo! (*primi ga za ruku, i poljubi ju.*) Hvala ti! Po tebi sam sada izbavljena iz verigah života ovoga. Ostavi mi ruku tvoju. Neću ti zla učiniti, ta vidiš da neću! Kad si ti nožem na mene zamahnuo, i kad mi samo još četvèrt ure

života dade, onda nisam mogla, nisam hotěla, da više živim. Sada, gdě umirem, sada budi milostiv, reci mi samo jednu milosèrdnu rěčcu!

RODOLFO.

Ženo!

TISBA.

Jednu samo milosèrdnu rěčcu! Ja te molim.

(čuje se glas za zavěsom.)

KATARINA.

Gdi sam ja? Rodolfo!

RODOLFO.

Šta čujem? Kakav je to glas.

(on se obèrne, i vidi blědo lice Katarine, koja je zavèse na polu otvorila.)

KATARINA.

Rodolfo!

RODOLFO

(potèrči k njoj, i uzme je na ruke.)

Katarino! Bože svemogući! Ti ovdi! Ti živiš? Kako je to moguće? O nebesa! *(Obèrne se k Tisbi.)* Ah! šta učinih nesrètni ja!

TISBA

(dovuče se do njegovih noguh; směšeć se.)

Ništa, ništa ti učinio nisi! Ja sam učinila sama. Ja sam hotěla da umrem. Ja sam ti nož u ruci vodila.

RODOLFO.

Katarino, ti živiš! Bože svemogući! tko te je izbavio?

TISBA.

Ja, za tebe!

RODOLFO.

Tisbe! U pomoć! u pomoć! — O nevoljna mene!

TISBA.

Prekasno je već za pomoć. To ja osěćam. Budi srětan! Ja sam podestu prevarila. Dala sam joj, u město otrova, drěmka, da zaspi. Svi su mislili, da je mèrtva. Ona je spavala samo. Konji su osedlani. Mužko oděło pripravljeno je za Katarinu. Běžite! Za tri ure bit ćete izvan dèržave Mletačke. Bog s vami! Budite srětni. Ona je sada slobodna. Mèrtva za podestu neka živi sada za tebe. Jesam li tako dobro uredila?

RODOLFO.

Katarino Tisbe!

(padne na kolěna, i upre oči u umirajuću Tisbu.)

TISBA

(slabim, umirajućim glasom.)

Ja umirem. Sěćaj se kad kada i mene. Sěćaj se kad kada sirote Tisbe! Ja ću tada u grobu mirnie počivati. S Bogom! — Gospoje, dopustite mi, jedanput samo da mu još reknem: moj Rodolfo! S Bogom moj Rodolfo! — Ja umirem. Bog vas blagoslovio!

(umre.)

(Zastor padne.)